

ISSN 2537-1363
ISSN-L 2537-1363

REVISTA ACADEMIEI DE ȘTIINȚE ALE SECURITĂȚII NAȚIONALE ANUL VII, 2023 NR.1 (13)

RASSN

Revista Academiei de Științe ale Securității Naționale

NR. 1/2023

ȘTIINȚE MILITARE

INFORMAȚII ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

ORDINE PUBLICĂ

CONSILIUL ȘTIINȚIFIC

Prof.univ.dr. **Gabriel-Florin MOISESCU** – președinte

Prof.dipl.eng, **Pavel NEČAS**, PhD, MBA, dr.h.c., Faculty of Political Science and International Relations, Unicversity of Matej Bel, Slovakia;

Prof. assit. **Jan RAJCHEL** – University of Natural Sciences and Humanities, Polonia;

Prof. **Miroslav KELEMEN**, Tehnical University of Košice, Slovakia;

Prof. univ. dr. **Mihail ANTON**

Prof. univ. dr. **Gheorghe BOARU**

Prof. univ. dr. **Viorel BUȚA**

Prof. univ. dr. **Dan CAVAROPOL**

Prof. univ. dr. **Valentin DRAGOMIRESCU**

Prof. univ. dr. **Costel DUMITRESCU**

Prof. univ. dr. **Daniel DUMITRU**

Prof. univ. dr. **Teodor FRUNZETI**

Prof. univ. dr. **Gabriel OPREA**

Prof. univ. dr. **Cristian-Florin POPESCU**

Prof. univ. dr. **Gheorghe TOMA**

Prof. univ. dr. **George-Marius ȚICAL**

Conf. univ. dr. **Florin NEACȘA**

Conf. univ. dr. **Diana Elena ȚUȚUIANU**

Dr. **Petru ȚĂGOREAN**

Colegiu de redacție

Redactor-șef - Prof.univ.dr. **Costel DUMITRESCU**

Redactor-șef adjunct - Prof.univ.dr. **George-Marius ȚICAL**

Membri

Prof. univ. dr. **Mihail Anton**

Prof. univ. dr. **Valentin Dragomirescu**

Prof. univ. dr. **Daniel Dumitru**

Conf.univ.dr. **Diana-Elena Țuțuianu**

Col.(rez.) **Nelușa Solbă**

Secretar redacție - Conf.univ.dr. **Florin Neacșa**

*Revista
Academiei de Științe
ale Securității Naționale*

Editată de Academia de Științe ale Securității Naționale

Revistă indexată în baze de date internaționale
(SSRN, ResearchBib, Scipio)

ISSN 2537-1363
ISSN-L 2537-1363

CUPRINS

EDITORIAL	7
<i>Col.(rez.) prof.univ.dr. Costel DUMITRESCU</i>	
SCHIMBĂRI ÎN DOCTRINA MILITARĂ A ISRAELULUI	14
<i>Gl.bg.(ret.) prof.univ.dr. Gheorghe TOMA</i>	
POLIȚIA COMUNITARĂ ÎN STATELE UNITE ALE AMERICII: REIMAGINAREA SIGURANȚEI PUBLICE PENTRU SECOLUL XXI.....	21
<i>Col.(rez.) prof.univ.dr. Cristian Florin POPESCU</i>	
GRUPURILE RELIGIOASE ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA – ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA ÎN IMPERIUL RUS ȘI TOLERANȚA „IMPERIALĂ” ÎN PROBLEMELE POLITICII NAȚIONALE	38
<i>Col.(rez.) prof.univ.dr. Costel DUMITRESCU</i>	
SISTEMUL DE COMANDĂ A INCIDENTELOR SERVICIULUI DE POMPIERI.....	72
<i>Col.(rez.) conf.univ.dr.ing. Florin NEACȘA</i>	

EDITORIAL

AMPLIFICAREA TEORIILOR CONSPIRAȚIONISTE ÎN MEDIUL ON-LINE

„Nu vom ști niciodată întregul adevăr”

De ce cred oamenii în teoriile conspirației? Nu există multe diferențe între adepții teoriilor conspirației și toți ceilalți: nevoia oamenilor de a crede că adevărul le este ascuns în mod sigur de către un grup secret de conspiratori influenți este determinată de factori psihologici. Dar această nevoie poate fi amplificată sau slăbită.

Lucrurile nu sunt ceea ce par; evenimentele au întotdeauna o latură ascunsă, iar adevărul complet nu va fi niciodată cunoscut deoarece este ascuns în beneficiul unor forțe periculoase și puternice. Aceasta este, în linii mari, viziunea asupra lumii a celor care aderă la „teoriile conspirației” - cu alte cuvinte, ei explică evenimentele ca fiind conspirații și mașinațiuni ale unor indivizi puternici și rău intenționați. Teoriile conspirației pot părea destul de plauzibile („Lee Harvey Oswald, care l-a asasinat pe președintele american Robert Kennedy, nu a acționat singur”) sau pot fi complet extravagante („reptilienii controlează lumea noastră luând formă umană și dobândind putere politică”), dar vor exista întotdeauna cei care cred în adevărul lor. De exemplu, potrivit proiectului YouGov-Cambridge Globalism, care a chestionat peste 26.000 de persoane din 24 de țări în 2021, între aproximativ 5% și peste 70% dintre respondenți cred în anumite teorii ale conspirației.

În ce teorii ale conspirației cred oamenii? Conform unui sondaj YouGov, cea mai susținută teorie este existența unui „guvern mondial” - un grup de oameni care stau în spatele autorităților oficiale și conduc în secret lumea: de exemplu, 72% dintre respondenții din Kenya cred în acest lucru, 47% în Mexic, 31% în SUA, 18% în Marea Britanie, 23% în Germania și

41% în Rusia (un sondaj VTsIOM din 2023 a arătat că 49% dintre ruși cred în existența unui guvern mondial). Destul de mulți oameni cred că efectele nocive ale vaccinărilor sunt ascunse în mod deliberat de public (de exemplu, 50% dintre respondenții din Nigeria, 28% în SUA, 15% în Suedia și 35% în Rusia cred acest lucru) și că coronavirusul nu a existat niciodată și este o farsă, susținută de „forțe puternice” (30% dintre respondenții din India, 23% în Africa de Sud și 15% în Polonia). Teoria conform căreia aselenizarea americană din 1969 a fost înscenată este, de asemenea, persistentă: de exemplu, 36% dintre respondenții din Thailanda, 9% din Statele Unite și 31% din Rusia cred acest lucru (conform unui sondaj realizat de VTsIOM în 2020, cifra era de 49%). Per total, printre cele 24 de țări din eșantionul YouGov, teoriile conspirației sunt cele mai răspândite în India, Africa de Sud, Kenya și Nigeria (proporția celor care cred într-o formă de „conspirație” variază între 26% și 72%), în timp ce cea mai mică proporție de susținători ai teoriilor conspirației se află în Danemarca (între 3% și 10%).

Consecințele credinței în teoriile conspirației pot fi chiar benefice dacă încurajează guvernele să fie mai transparente: prin expunerea inconsecvențelor din narațiunile oficiale, teoriile conspirației pot deschide discuții despre probleme care, altfel, nu ar fi niciodată discutate, potrivit unei analize realizate de Karen Douglas, psiholog la Universitatea din Kent, și colaboratorii săi. Cu toate acestea, de cele mai multe ori, teoriile conspirației au consecințe sociale, economice și politice periculoase: ele sporesc discriminarea și prejudecățile împotriva anumitor grupuri (de exemplu, etnice sau religioase), contribuie la scăderea încrederii în instituțiile publice, răspândesc neîncrederea în informațiile științifice, erodează capitalul social și pot duce la creșterea radicalismului și a comportamentului extremist.

Imaginea stereotipă a adeptilor teoriilor conspirației presupune că aceștia sunt un tip destul de specific de persoană – *outsideri sociali de vârstă mijlocie, de obicei bărbați, caracterizați de ignoranță și posesori ai unei rezerve mari de folie de aluminiu*, scrie ironic Rob Brotherton, profesor asociat de psihologie la Barnard College, în cartea sa „Mistusting Minds: Why Conspiracy Theories Draw Us” („Neîncrederea în minți: De ce ne atrag teoriile conspirației”). Cu toate acestea, majoritatea elementelor stereotipului nu rezistă: oamenii de toate vârstele sunt susceptibili la teoriile conspirației, femeile sunt la fel de predispuse la ele ca și bărbații și chiar

profesorii și rezidenții pot ceda în fața lor. „Cu toții suntem adepți ai teoriilor conspirației, unii dintre noi pur și simplu ascund acest lucru mai bine decât alții”, consideră Brotherton.

Psihologia teoriilor conspirației

În grade diferite, tendința de a crede în teorii ale conspirației este înrădăcinată în creierul uman, care este predispus, pe de o parte, să ordoneze realitatea și, pe de altă parte, la prejudecăți cognitive. De exemplu, oamenii sunt susceptibili la „prejudecăți de proporționalitate”, ceea ce înseamnă că ei cred că evenimente importante și semnificative au loc din motive importante și semnificative. Astfel, oamenii consideră intuitiv neverosimilă schimbarea cursului istoriei de către un lup singuratic discret precum Lee Harvey Oswald, explică Brotherton. Teoriile conspirației rezonază ușor cu oamenii, deoarece se bazează pe o credință larg răspândită că oamenii sunt, în general, egoiști și nepăsători față de interesele altora, au motive ascunse și sunt predispuși să se unească în scopuri răuvoitoare, notează el.

Teoriile conspirației apar adesea ca explicații logice pentru evenimente sau situații dificil de înțeles. Nevoia unor astfel de explicații este deosebit de accentuată în perioadele de incertitudine ridicată, când oamenii experimentează un stres sporit și o motivație sporită pentru a găsi tipare în evenimente. Căutarea relațiilor cauză-efect este o parte esențială a construirii unei înțelegeri stabile, precise și consecvente interne a lumii, iar teoriile conspirației pot oferi astfel de conexiuni atunci când oamenii se simt nesiguri și nu au informații. Cu alte cuvinte, unul dintre motivele apariției și persistenței teoriilor conspirației este nevoia de cunoaștere și certitudine, a explicat Karen Douglas, profesor de psihologie socială la Universitatea din Kent, într-un interviu acordat Asociației Americane de Psihologie.

Douglas și colegii ei au sistematizat factorii psihologici care stau la baza popularității teoriilor conspirației. Dincolo de nevoia de a înțelege lumea din jurul nostru, credința în teoriile conspirației poate fi determinată și de motive existențiale: teoriile conspirației pot fi atractive pentru oameni atunci când aceștia simt că mediul lor nu mai este sigur, iar capacitatea lor de a-l controla este limitată sau pierdută. Cercetările confirmă faptul că oamenii tind să recurgă la teorii ale conspirației atunci când sunt anxioși sau se simt neputincioși sau când le lipsește controlul psihologic sau sociopolitic. Apelarea la teoriile conspirației poate oferi un sentiment de

ușurare compensatorie în astfel de situații, permițându-le să explice evenimentele dintr-o perspectivă alternativă narațiunilor oficiale sau cel puțin să explice lipsa de control asupra situației.

Răspândirea teoriilor conspirației poate avea și motivații sociale. Este important ca oamenii să simtă un sentiment de apartenență la un anumit grup și să mențină o imagine pozitivă despre acesta și despre propria persoană. Teoriile conspirației permit oamenilor să transfere vina și responsabilitatea pentru rezultatele negative asupra altora, menținând astfel imaginea despre ei înșiși și despre grupul lor („noi”) ca fiind competenți și morali, dar ignorați de alții puternici și lipsiți de principii („ei”).

Având în vedere toate acestea, nu este surprinzător faptul că, deși teoriile conspirației pot afecta pe toată lumea într-o oarecare măsură, răspândirea acestora variază în funcție de societate sau de comunitate.

Astfel, această scară este invers proporțională cu nivelul PIB-ului real pe cap de locuitor, ceea ce înseamnă că, în medie, gândirea conspiraționistă este mai puțin răspândită în economiile mai dezvoltate. În schimb, nivelurile somajului și ale inegalității sunt corelate pozitiv cu prevalența teoriilor conspirației, conform unui studiu recent realizat de economistul FMI Serhan Çevik, bazat pe date din 27 de țări. Toate acestea indică faptul că teoriile conspirației prosperă în economiile slabe, notează autorul. Conform studiului său, nivelurile mai ridicate de corupție sporesc convingerile conspiraționiste, în timp ce birocrăția de calitate superioară le reduce.

Inegalitatea economică ridicată întărește percepția societății ca fiind nedreaptă și poate alimenta, astfel, credința în teorii ale conspirației care ajută la restabilirea cel puțin a unui sentiment de ordine „mentală”. Un studiu realizat în 36 de țări a constatat că un declin al performanței economice (reale sau percepute) sporește convingerea că în spatele situației se află forțe puternice, ascunse.

De asemenea, este previzibil că prevalența teoriilor conspirației este legată de nivelul de educație al populației - acest factor are cel mai puternic impact asupra diferențelor între țări în ceea ce privește prevalența teoriilor conspirației, potrivit lui Çevik de la FMI. Conform calculelor sale, o creștere cu 1 punct procentual a ponderii populației cu studii superioare duce la o scădere cu 2,25 puncte procentuale a popularității teoriilor conspirației, după luarea în considerare a altor factori.

Persoanele cu niveluri mai ridicate de educație sunt mai puțin predispuse să creadă în teoriile conspirației, datorită mai multor mecanisme care se dezvoltă în timpul educației, potrivit unui studiu realizat de Jan-Willem van Prooijen, profesor asociat de psihologie la Vrije Universiteit Amsterdam. În primul rând, persoanele mai educate sunt mai puțin predispuse să creadă în soluții simple la probleme complexe (în timp ce funcția principală a teoriilor conspirației este de a oferi o explicație simplă pentru fenomene adesea complexe). În al doilea rând, se simt mai puțin neajutate în mediul lor social și, prin urmare, dețin mai mult control. Tocmai complexitatea cognitivă asociată cu educația și sentimentul de control contribuie la relația negativă dintre nivelul de educație și credința în teoriile conspirației.

Prin urmare, dacă îi învățăm pe oameni abilități de gândire analitică, împreună cu înțelegerea faptului că problemele sociale nu au, de cele mai multe ori, soluții simple și îi sprijinim cu un sentiment de control și cu conștientizarea faptului că sunt membri valoroși ai societății, educația are șanse să pună bazele instrumentelor mentale necesare pentru a aborda teoriile conspirației cu o doză sănătoasă de scepticism, conchide van Prooijen.

Demontarea teoriilor conspirației este, de obicei, destul de dificilă, deoarece acestea sunt așa-numite infalsificabile, adică sunt construite în așa fel încât nu pot fi infirmate. Acest lucru face ca teoriile conspirației să fie opusul cunoașterii științifice: cunoașterea științifică poate fi testată sistematic și, în consecință, fie confirmată, fie infirmată. Teoriile conspirației, pe de altă parte, operează adesea în cadrul „logicii circulare” - o eroare logică în care adevărul lui A este confirmat de adevărul lui B, iar adevărul lui B este confirmat de adevărul lui A. De exemplu, dacă cineva crede că Pământul este plat și că toate dovezile care sugerează altceva sunt o farsă, atunci încercările de a infirma această teorie prin prezentarea de date astronomice, geologice și de altă natură nu vor face decât să întărească convingerea teoreticianului conspirației.

Totuși, în timp ce unele teorii ale conspirației pot fi relativ inofensive, altele pot provoca daune grave indivizilor și societății în ansamblu, exploatând temerile umane. Teoriile conspirației care reprezintă o amenințare directă la adresa vieții (de exemplu, cele despre pericolele vaccinării) și seamănă discordie în societate (de exemplu, pe criterii etnice)

probabil nu merită același tratament indulgent ca și convingerea că Luna este o navă spațială, iar inelele lui Saturn sunt dispozitive de transmisie prin care extraterestrii controlează viața pe Pământ.

Nimeni nu este scutit de prejudecăți sau temeri care pot deschide ușa către teorii ale conspirației. Prin urmare, este important să mă întreb de unde provin temerile, convingerile și valorile mele, sfătuiesc experții de la Comisia Europeană și UNESCO, care au creat o secțiune specială despre teoriile conspirației și cum să le combatem, pe site-ul Comisiei Europene în timpul pandemiei. În această perioadă, creșterea răspândirii informațiilor false și a teoriilor conspirației despre coronavirus a atins nivelul unei adevărate „infodemii”: teoriile s-au răspândit la fel de repede ca virusul însuși, de exemplu, că turnurile de telefonie mobilă contribuie la pandemii sau că fumatul ajută la protejarea împotriva bolii.

Însă nu este întotdeauna evident ce constituie o teorie a conspirației și ce nu, iar o verificare în trei aspecte poate ajuta la clarificarea problemei, potrivit unui ghid cuprinzător întocmit de Comisia Europeană și UNESCO.

„*Cine vorbește?*” Verifică autorul – persoana care distribuie informațiile: dacă este un expert recunoscut în domeniu, experiența și calificările sale pot fi verificate, la fel ca și faptele pe care le folosește, atunci este puțin probabil ca mesajul să fie o teorie a conspirației. În caz contrar – dacă autorul se autointitulează expert, nu este afiliat unei organizații repute și susține că informațiile sale sunt fiabile, dar imposibil de verificat – atunci este foarte probabil să fie o teorie a conspirației.

„*Unde vorbește?*” Verificați sursa informațiilor publicate – cât de cunoscută, fiabilă și respectată este (de exemplu, o instituție media reputată sau o revistă științifică) sau, dimpotrivă, cât de neclară sau anonimă este.

„*Cum spune el.*” Tonul și stilul mesajului ajută, de asemenea, la identificarea falsurilor și a teoriilor conspirației. Dacă autorul prezintă mai multe puncte de vedere diferite, respectă faptele și face distincția între acestea și propriile opinii, este puțin probabil să fie o teorie a conspirației. Totuși, dacă informațiile sunt prezentate ca singurul adevăr posibil, autorul este subiectiv și face apel la emoții, este probabil o teorie a conspirației.

Șase semne ale unei teorii a conspirației

Pot fi identificate mai multe caracteristici comune tuturor teoriilor conspirației. 1) existența unei conspirații secrete; 2) un grup de conspiratori;

3) „dovezi” care susțin conspirația; 4) împărțirea lumii în buni și răi; și 5) atribuirea vinovăției unor indivizi sau grupuri sociale specifice. În cele din urmă, 6) toate teoriile conspirației presupun în mod fals că nimic nu se întâmplă din întâmplare, coincidențele nu există, totul nu este ceea ce pare și totul este interconectat.

Deși orice argument care contestă o teorie a conspirației poate fi într-adevăr perceput ca o dovadă că persoana care îl prezintă face parte din conspirație și nu poate decât să întărească credința, faptele și logica contează în continuare atunci când se demontează teoriile conspirației. Experții Comisiei Europene și UNESCO oferă câteva sfaturi:

Este important să ne concentrăm asupra faptelor care trebuie comunicate – nu pe demontarea unui mit.

Oamenii au tendința să-și apere convingerile. Prin urmare, este important să nu ridiculizăm aceste convingeri, ci să încercăm să le înțelegem temeiul, încurajând astfel autoreflexia.

E mai bine să nu insiști, ci să mergi pas cu pas, încurajând discuțiile și întrebările, apelând, din nou, la fapte și logică și aprovizionându-te cu diverse surse pe această temă.

Col.(rez.) prof.univ.dr. Costel DUMITRESCU

Redactor-șef

al Revistei Academiei de Științe ale Securității Naționale

SCHIMBĂRI ÎN DOCTRINA MILITARĂ A ISRAELULUI

CHANGES IN ISRAEL'S MILITARY DOCTRINE

Gl.bg. (ret.) prof.univ.dr. GHEORGHE TOMA

*Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale din România
(email: gtoma@yahoo.com)*

Rezumat: Prima doctrină militară publică a Israelului (inițial „Strategia IDF”) a fost elaborată de locotenent-generalul Gadi Eizenkot, care a ocupat funcția de șef al Statului-Major General (2015-2019), și publicată în august 2015. Aceasta a subliniat răspunsul forțelor armate la principalele amenințări cu care se confruntă Israelul.

După cum notează ideologul său, în ultimii ani au avut loc numeroase schimbări în mediul strategic, care au dus la o transformare a naturii și intensității amenințării cu care se confruntă Statul Israel, răspândindu-se de la primul cerc la altele mai îndepărtate. Această doctrină se bazează pe înțelegerea faptului că amenințările convenționale și subconvenționale din primul cerc sunt în declin, în timp ce amenințările netradiționale (organizații teroriste, infrastructură subterană, arme de precizie etc.) și amenințările cibernetice sunt în creștere.

Cuvinte-cheie: infrastructura militară critică; colectarea de informații; principiul „descurajare-avertizare timpurie-apărare-decizie”.

Abstract: Israel's first public military doctrine (originally the "IDF Strategy") was developed by Lieutenant General Gadi Eizenkot, who served as Chief of the General Staff (2015-2019), and published in August 2015. It outlined the armed forces' response to the main threats facing Israel.

As its ideologist notes, in recent years there have been numerous changes in the strategic environment, which have led to a transformation in the nature and intensity of the threat facing the State of Israel, spreading from the first circle to more distant ones. This doctrine is based on the understanding that conventional and subconventional threats in the first circle are in decline, while non-traditional threats (terrorist organizations, underground infrastructure, precision weapons, etc.) and cyber threats are on the rise.

Keywords: critical military infrastructure; intelligence gathering; the principle of „deterrence-early warning-defense-decision”.

Următoarea strategie, încă relevantă, a fost publicată în aprilie 2018. Ideologul său este tot Gadi Eisenkot. Necesitatea unei astfel de actualizări a fost legată de schimbările din mediul strategic care au avut loc în ultimii trei ani. Astfel, aceasta sistematizează amenințările, definește

principalele abordări ale utilizării forței și dezvoltă, de asemenea, conceptul de „Mabam” (o abreviere în ebraică, înseamnând „război între războaie”), care va fi discutat separat.

Prima doctrină se baza pe principiul „descurajare-avertizare timpurie-apărare-decizie”, care implică menținerea unor perioade lungi de calm în zona de securitate, crearea de măsuri de descurajare bazate pe forță militară și demonstrarea hotărârii, împiedicarea inamicului să-și consolideze forțele și, în situații de urgență - eliminarea rapidă a amenințării, minimizând, în același timp, daunele aduse Israelului. Inițial, strategia de securitate fondată de David Ben Gurion se baza pe principiul „descurajare-avertizare-acțiune decisivă”. În versiunea actualizată din 2018, principiile sunt de natură mai ofensivă. Conține un al patrulea element nou, „apărarea”. Acest element este ofensiv, nu defensiv, deoarece este asociat cu înțelegerea „apărării active”. În special, se subliniază importanța utilizării forței ofensive, care vă va permite să vă impuneți voința asupra inamicului, fiind subliniată necesitatea transferării bătăliei pe teritoriul celeilalte părți în toate dimensiunile (teren, aer, mare și spațiu informațional) și desfășurarea operațiunilor militare acolo. În același timp, așa cum se prevede în principiile utilizării forței, IDF trebuie să depună eforturi pentru a reduce durata ostilităților, pentru a minimiza potențialele daune și a restabili rapid viața de zi cu zi.

Această abordare demonstrează disponibilitatea Israelului de a desfășura campanii militare limitate în timp, menite să neutralizeze sursele de amenințări, eliminând posibilitatea unui conflict militar la scară largă. Această abordare de utilizare locală a forței este relevantă în cazul confruntării cu actori nestatali (Hamas, Hezbollah etc.). În etapele inițiale ale existenței sale, principala amenințare la adresa Israelului provenea din partea statelor. În etapa actuală, sursele de amenințări au un caracter calitativ nou. Singurul stat care reprezintă un pericol din punctul de vedere al ambelor doctrine este Iranul. Cu toate acestea, scenariul unui conflict militar la scară largă cu acesta nu este luat în considerare. Conform abordărilor prezentate în strategie, Israelul are voința politică și capacitățile tehnice de a efectua atacuri preventive pentru a forța abandonarea acțiunilor ofensive. În același timp, IDF va continua să consolideze forțele și mijloacele pentru a asigura pregătirea pentru confruntarea cu armatele

regulate atât direct, cât și pe teritoriul unei țări terțe, deși un astfel de scenariu este cel mai negativ.

Principalele amenințări la adresa securității și metodele de limitare a acestora

În prima versiune a Strategiei, amenințările la adresa Israelului au fost diferențiate astfel: state (îndepărtate - Iran, apropiate - Liban), state eșuate (Siria), entități cvasi-statale (Hamas și Hezbollah), organizații teroriste care nu au nicio legătură cu un stat anume (Jihadul Islamic, Jihadul Islamic Palestinian, Statul Islamic etc.).

În versiunea actualizată a documentului doctrinar, amenințările au o ierarhie diferită. Primul grup de amenințări este format din armatele regulate: Iranul, care deține capacitățile relevante și se află într-o stare de confruntare cu Israelul, și Siria, care, conform doctrinei, deși este semnificativ slăbită, poate încă amenința Israelul. Al doilea grup este format din organizații militare, paramilitare și teroriste. Hezbollah continuă să reprezinte principala amenințare în acest context. Hamas și alte organizații care reprezintă o amenințare în direcția palestiniană sunt evidențiate ca un subgrup separat. Ultimul subgrup este format din organizații „jihad global” capabile să creeze tensiuni în apropierea granițelor. La nivel global, conform strategiei, acestea formează trei complexe: šiită (Iranul și influența sa în Irak, Siria, Liban și Yemen), palestiniană și salafistă (organizații teroriste).

Pentru a elimina sursele de amenințări, Israelul intenționează să utilizeze un întreg arsenal de instrumente, nu doar militare, ci și diplomatice, informaționale și psihologice. În termeni militari, conform abordărilor desemnate, acțiunile întreprinse trebuie să fie „rapide și letale pentru ținte de mare importanță”. Măsuri similare au fost luate în timpul „Războiului de Șase Zile”, când, în urma unor măsuri preventive, infrastructura militară critică a fost distrusă, lipsind inamicul de potențial ofensiv. Setul de amenințări desemnat indică nu numai schimbarea calitativă a acestora, ci și expansiunea lor geografică. Acum, nu doar statele de rangul doi, ci și statele de rangul trei, situate la mii de kilometri distanță, sunt considerate surse de pericol.

Prin urmare, principalul obiectiv al Israelului este de a consolida descurajarea și de a schimba mediul strategic pe termen lung. Toate

acțiunile întreprinse se vor baza pe această logică. După cum notează G. Eisenkot într-una din lucrările sale, există patru scenarii în cazul unei potențiale escaladări: un răspuns defensiv la un atac inamic (o campanie defensivă reactivă pentru a opri inițiativa ofensivă a inamicului), un atac preventiv (scopul principal este de a priva inamicul de intențiile și capacitatea de a ataca), daune proactive (inițierea de acțiuni pentru a deteriora acumularea de forțe ale inamicului, menite să submineze capacitățile sale strategice) și măsuri de represalii (o campanie care vizează ripostarea inamicului pentru o operațiune pe care a efectuat-o deja sau descurajarea inamicului de la participarea la operațiuni similare în viitor).

Pentru a obține succes în oricare dintre scenariile prezentate, este necesar un program de consolidare a forțelor, așa cum a afirmat în repetate rânduri G. Eisenkot. Acest lucru a devenit posibil datorită aprobării, în anul 2019, a unui nou plan pe zece ani pentru asistență financiară a SUA pentru apărare, în valoare de 38 de miliarde de dolari. Conform acestuia, Israelul va primi asistență anuală în valoare de 3,3 miliarde de dolari, precum și 500 de milioane de dolari pentru apărarea antirachetă. În plus, conform Strategiei de Securitate Națională până în anul 2030, al cărei text principal rămâne clasificat, se preconizează creșterea cheltuielilor pentru apărare cu 0,3% din PIB.

Ideologul doctrinei militare a dedicat un loc special spațiului informațional, care devine deosebit de relevant. Astfel, potrivit expertului israelian în securitate națională Ehud Eilam, în timpul operațiunii din 2014, Israelul a fost supus zilnic la aproximativ 900 de mii de atacuri cibernetice, majoritatea fiind efectuate din Iran. Conform Strategiei, IDF este responsabilă pentru asigurarea existenței Statului Israel, protejarea integrității sale teritoriale și securitatea cetățenilor și rezidenților săi. Amenințările desemnate sunt incluse în așa-numitele trei cercuri de amenințări, care au devenit deja tradiționale. Primul cerc este o amenințare militară directă din partea statelor care utilizează potențialul militar. Al doilea cerc este asociat cu amenințările emane de armele de distrugere în masă. Al treilea cerc este alcătuit din formațiuni teroriste și paramilitare, care au fost deja descrise. Noul cerc, al patrulea, unește toate amenințările din spațiul informațional, vizând, în primul rând, capacitățile funcționale militare și civile ale Israelului.

Activitatea intensivă a IDF în domeniul informațional a început în anul 2008 și continuă până în prezent, bazându-se pe cooperarea cu partenerii săi americani. Schimbările instituționale au fost graduale. Puterile Direcției de Servicii Informatice au fost extinse. Aceasta a fost numită CC4I (Trupe de Comunicații), iar în cadrul acesteia a fost formată o unitate de apărare cibernetică. De asemenea, s-a luat decizia de a reorganiza Direcția de Informații Militare, fuzionând simultan capacitățile sale de colectare a informațiilor cu alte structuri, menținând, în același timp, Unitatea 8200 (informații electronice, parte a AMAN), astfel încât acestea să poată funcționa ca o singură unitate. Reorganizarea efectuată în cadrul Direcției de Informații Militare a dus la schimbări fundamentale în sistemele sale, vizând optimizarea și evitarea duplicării funcțiilor. Reformele și recalificarea personalului au consolidat capacitățile defensive ale IDF în domeniul informațional. Capacitățile de telecomunicații ale IDF au fost, de asemenea, extinse ca parte a proiectului de creare a unei armate terestre digitale. Au fost alocate 2,85 miliarde de dolari pentru îmbunătățirea funcționării forțelor terestre, în vederea colectării de informații despre inamic. În total, au fost alocate trei domenii cheie ale activității IDF în spațiul cibernetic: protejarea spațiului cibernetic militar și asigurarea securității spațiului cibernetic civil; colectarea de informații; și efectuarea de atacuri cibernetice.

Conceptul „Mabam”

Noua Strategie a Forțelor de Apărare Israeliene (IDF) a inclus conceptul de „Mabam” (*ha-Ma'aracha bein ha-Milhama*, care înseamnă „campanie între războaie”). Aceasta include o serie de operațiuni cu o logică strategică unică, menite să slăbească și să reducă puterea inamicului, precum și să creeze „condiții optime pentru câștigarea unui viitor război”. Acest concept include atât operațiuni secrete în afara statului, bazate pe informații precise, care vizează deteriorarea capacităților inamicului, cât și „acțiuni evidente pentru crearea de descurajare”, care vizează demonstrarea publică a liniilor roșii. Un exemplu clar al unor astfel de operațiuni este „House of Cards” (atacul Forțelor Aeriene Israeliene asupra bazelor iraniene din Siria, ca răspuns la rachetele lansate de forțele iraniene asupra posturilor IDF de pe Înălțimile Golan).

Conform lui G. Eisenkot, sistemul de securitate israelian trebuie să îndeplinească trei sarcini cheie: să se pregătească pentru război prin

consolidarea forțelor, să îmbunătățească și să implementeze conceptul de „campanie între războaie” și să participe direct la război. Obiectivele cheie ale conceptului sunt: menținerea războiului și descurajarea inamicului prin deteriorarea capacităților acestuia, creșterea legitimității acțiunilor Israelului prin expunerea acțiunilor inamicului care încalcă normele și principiile dreptului internațional și crearea condițiilor optime pentru IDF în cazul inevitabilității războiului. Se pare că conceptul de „Mabam” servește drept element cheie în implementarea măsurilor de menținere a „perioadelor de tăcere”. În parte, acesta caracterizează principiul fundamental al securității naționale, demonstrând dorința Israelului de a nu lupta și de a descuraja pe cât posibil posibilitatea unui conflict direct.

Timp de mulți ani, abordarea israeliană în materie de securitate s-a bazat pe două principii: pregătirea pentru un conflict la scară largă și acțiunea militară directă. „Mabam” este un element calitativ nou în schimbarea abordărilor în materie de securitate și, în multe privințe, servește drept principal factor în asigurarea unor perioade lungi de calm. O componentă suplimentară a acestei strategii o reprezintă măsurile non-militare de limitare a inamicului, în primul rând politice și economice.

Aplicarea practică a acestui concept poate fi observată în direcția nordică. Astfel, în cadrul Operațiunii Scutul Nordic, Israelul a descoperit și distrus șase tuneluri subterane Hezbollah, declarând anterior că aceste acțiuni încălcau dreptul internațional. Apoi au avut loc atacuri asupra arsenalelor de rachete Hezbollah din apropierea Beirutului, care au subminat, de asemenea, acumularea de forțe ale inamicului. În direcția siriană, implementarea acestui concept este mai evidentă. Principalele ținte ale atacurilor preventive sunt infrastructura militară ce poate fi utilizată de Iran împotriva Israelului, pozițiile Hezbollah și ale Forței Quds iraniene, precum și comandanții de rang înalt care sunt direct responsabili de dosarul Golan, care prevede crearea unui cap de pod pentru atacuri de pe teritoriul părții siriene a Înălțimilor Golan. Ca exemplu al dimensiunii politice a acestui concept, putem aminti demonstrația premierului B. Netanyahu cu materiale furate de pe teritoriul Iranului, precum și fotografiile care indică prezența unei componente militare a programului nuclear al Teheranului. Dacă aceste informații ar fi fost fiabile, Israelul ar fi putut parțial să împiedice Iranul să continue implementarea activă a programului nuclear, deoarece atenția comunității internaționale și a instituțiilor specializate a fost

concentrată în cea mai mare măsură pe procesul de verificare a datelor. Cu toate acestea, principala consecință a acestui pas este legitimarea următorilor pași care pot fi întreprinși pentru a asigura securitatea.

Modificări în domeniul de aplicare a securității

Noul șef de stat-major, Aviv Kochavi, care l-a înlocuit pe Gadi Eisenkot, a anunțat la începutul anului 2020 un program de reformă pe cinci ani pentru restructurarea forțelor armate, în vederea contracarării eficiente a noilor amenințări. Se pare că acest program fusese pregătit anterior, dar nu a putut fi aprobat din cauza lipsei de stabilitate politică generată de alegerile anticipate în desfășurare, care au împiedicat, printre altele, aprobarea bugetului. Programul a fost numit „Tnufa” („mach”) fiind destinat să înlocuiască planul anterior („planul Gideon”).

Se spune că elementul central al planului este menținerea instruirii de înaltă calitate a personalului IDF, consolidarea capacităților sale de informații și crearea unei rețele de comunicații digitale care să permită diferitelor unități să comunice între ele. Planul va permite, de asemenea, armatei să își mărească stocurile de muniții ghidate de precizie, să creeze încă două escadrile de avioane de vânătoare și încă două escadrile de elicoptere. Apărarea aeriană va include mai multe baterii de apărare antirachetă și vor fi achiziționate nave noi pentru a obține „superioritatea maritimă”. Ca răspuns la amenințarea rachetelor, programul include consolidarea sistemului de apărare antirachetă pe trei niveluri al IDF, inclusiv crearea de „zone inteligente” la granițe și în zone din Iudeea și Samaria. Principalul obiectiv al planului este extinderea capacității IDF de a efectua „o serie de atacuri multidimensionale folosind aerul, marea și uscatul, precum și spațiul cibernetic și războiul electronic”. Se spune că IDF încearcă să extindă capacitățile și raza de acțiune a forțelor sale terestre, astfel încât unitățile de luptă să poată ataca și distruge numărul maxim de ținte în cel mai scurt timp posibil.

POLIȚIA COMUNITARĂ ÎN STATELE UNITE ALE AMERICII: REIMAGINAREA SIGURANȚEI PUBLICE PENTRU SECOLUL XXI

COMMUNITY POLICING IN THE UNITED STATES OF AMERICA: REIMAGINING PUBLIC SAFETY FOR THE 21ST CENTURY

Col.(rez.) prof.univ.dr. CRISTIAN FLORIN POPESCU

*Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale din România
(e-mail: cfgh.popescu@gmail.com)*

Rezumat: *Esența fiecărei comunități prospere este siguranța publică și capacitatea cetățenilor de a se simți confortabil, trăindu-și viața fără frică. Răspunsul guvernamental la siguranța publică a fost în mod tradițional aplicarea legii, dar, pe măsură ce societatea avansează, la fel trebuie să se întâmple și cu soluțiile folosite pentru a confrunta problemele noastre complexe. Aici intră în scenă poliția comunitară. Nu este un concept nou în lexiconul american, dar se confruntă cu un nou val de entuziasm. Administrațiile locale din întreaga țară au încorporat inițiative de poliție comunitară ca o completare la metodele tradiționale de aplicare a legii și au realizat îmbunătățiri practice, echitabile și semnificative ale siguranței lor publice.*

Cuvinte-cheie: *poliția comunitară; ofițer de poliție; comunitatea de culoare; practici polițienești.*

Abstract: *At the heart of every thriving community is public safety and the ability of citizens to feel comfortable living their lives without fear. The government's response to public safety has traditionally been law enforcement, but as society advances, so too must the solutions used to confront our complex problems. That's where community policing comes in. It's not a new concept in the American lexicon, but it's experiencing a new wave of enthusiasm. Local governments across the country have incorporated community policing initiatives as a complement to traditional law enforcement methods and have made practical, equitable, and significant improvements to their public safety.*

Keywords: *community policing; police officer; black community; police practices.*

Ofițerii de poliție nu pot depăși singuri fiecare obstacol în materie de siguranță publică și necesită colaborarea cu și din partea comunității, pentru a se asigura că cetățenii sunt protejați și în siguranță. Într-un moment în care națiunea se așteaptă ca forțele de ordine să reducă utilizarea forței, fiind în

același timp dure împotriva criminalității, ofițerii trebuie să se poată baza și pe resurse guvernamentale și comunitare care i-ar ajuta să își îndeplinească eficient atribuțiile. În toată America, funcționarii publici, de la profesori la asistente medicale și ofițeri de poliție, sunt rugați să facă din ce în ce mai mult în roluri pentru care nu au fost echipați. Așa cum nu ar trebui să se aștepte ca profesorii să își asume rolul de consilier de orientare, terapeut pentru copii și agent de pază, ofițerii de poliție nu ar trebui să fie obligați să își asume atribuții precum experți în sănătate mintală, specialiști în abuzul de substanțe și profesioniști în sprijinul familiei.

Realitatea pentru ofițerii de poliție este că așteptările în exercitarea atribuțiilor depășesc, adesea, cu mult fișa postului. În multe comunități, ofițerii de poliție sunt singura apărare disponibilă pentru a triera situațiile de urgență de toate nivelurile. Ofițerii de poliție singuri nu pot atenua fiecare problemă de siguranță publică nou apărută și sunt necesare eforturi de colaborare cu comunitatea pentru a se asigura că toate nevoile sunt satisfăcute în mod optim.

Mai multe orașe au luat inițiativa de a gândi în afara tiparelor și de a implementa strategii inovatoare pentru a face comunitățile mai sigure și a îmbunătăți viața tuturor celor care locuiesc acolo. De la programe de intervenție în caz de violență, la strategii îmbunătățite pentru persoanele fără adăpost, până la sprijin pentru sănătatea mintală, aceste comunități și-au reorientat eforturile de siguranță nu doar pentru a răspunde la criminalitate, ci și pentru a se concentra pe prevenirea condițiilor care cauzează criminalitatea în primul rând. Aceste strategii pun mai mult accent pe asistență, permițând ofițerilor de poliție să rămână concentrați pe aplicarea legii. Siguranța publică este eficientă numai dacă publicul *se simte* în siguranță, iar poliția comunitară este o componentă cheie în ilustrarea a ceea ce poate arăta acest lucru în țara noastră astăzi.

Ce este Poliția Comunitară?

Poliția comunitară nu este o strategie universală, care poate fi copiată și lipită. Unele comunități se confruntă cu violența armată și crima organizată. Unele se luptă cu lipsa de adăpost și inegalitatea economică. Alte comunități tratează un aflux de dependență de droguri, împreună cu o lipsă de resurse pentru sănătate mintală. Deși toate aceste provocări necesită

o gamă mai largă de soluții decât practicile tradiționale de aplicare a legii, poliția comunitară este o parte constantă a ecuației.

Poliția comunitară este definită, în sens larg, ca eforturile membrilor comunității de a lucra împreună cu forțele de ordine pentru a direcționa obiectivele reciproce de siguranță publică. Au apărut programe care oferă servicii de sănătate mintală, tratament și prevenire a abuzului de droguri, sprijin pentru persoanele fără adăpost și intervenție în cazul infracțiunilor violente pentru a ajuta comunitățile să se confrunte cu provocările complicate cu care se confruntă cetățenii zilnic - interacționând cu sistemul de justiție penală, dar fără a se limita la acesta. Aceste inițiative pot fi implementate de administrațiile locale, grupuri non-profit, lideri de afaceri sau, pur și simplu, de membri preocupați ai unei comunități. De obicei, acestea beneficiază de sprijinul deplin al departamentelor de poliție locale, deși multe pot funcționa independent de asistența forțelor de ordine. Pentru ca inițiativele de poliție comunitară să aibă succes, acestea necesită implicarea atât a legiuitorilor, a ofițerilor de pace, a liderilor comunitari, cât și a sistemului judiciar.

Recenta discuție privind reforma poliției a inclus modele dovedite de poliție comunitară ca soluție pentru a atenua cerințele impuse ofițerilor de poliție de a răspunde situațiilor pe care este posibil să nu aibă pregătirea sau resursele adecvate pentru a le aborda. După cum a observat primarul Atlantei, Andre Dickens, „Credem că există posibilitatea de a avea un sistem de răspuns non-urgentă care să răspundă la lipsa de adăpost, problemele de sănătate mintală, lucruri la care poliția ne-a spus de mult timp că nu are setul de abilități sau timpul necesar pentru a răspunde.”¹ Liderii politici care promovează eforturile de reformă pragmatică au subliniat rolul pe care comunitatea trebuie să îl joace în dezvoltarea unor strategii cuprinzătoare de siguranță publică, care necesită ca forțele de ordine și cetățenii să colaboreze.

Poliție comunitară în întreaga țară

Aproape fiecare municipalitate încorporează o formă de poliție comunitară în platforma sa de siguranță publică. Gama și amploarea acestor

¹ Dickens, Andre. Interviu realizat de Deidra Dukes, *Fox 5 Atlanta*, 29 noiembrie 2021. <https://www.fox5atlanta.com/video/1007087> . Accesat 14 martie 2022.

programe depind de nivelul de autoritate transferat de la forțele de ordine și de gradul de implicare a membrilor comunității. Iată câteva dintre comunitățile locale care au primit atenție națională pentru răspunsurile lor inovatoare la siguranța publică.

Chicago, Illinois

Deși orașul vânturilor este considerat unul dintre cele mai frumoase și prospere orașe din lume, se confruntă și cu rate ale criminalității care depășesc constant media națională a SUA în ceea ce privește infracțiunile violente. Pe măsură ce liderii orașului încearcă să echilibreze aceste două realități, Departamentul de Poliție din Chicago se confruntă cu sarcina dificilă de a reduce violența în comunitățile care sunt, adesea, pe bună dreptate, temătoare sau sceptice față de forțele de ordine. În iunie 2021, Departamentul de Poliție din Chicago a lansat o extindere a programului său de poliție comunitară, cu un accent sporit pe reducerea criminalității în zonele de sud și vest ale orașului.² Aceste programe reprezintă pași importanți care extind eforturile lor de poliție comunitară datând din anii '90. Noile inițiative includ implicarea tinerilor în arte și sport, extinderea grupurilor de supraveghere a cartierelor și implementarea „persoanelor de legătură cu afinitățile” în cadrul departamentului.³

Pe lângă inițiativele lansate de CPD, liderii comunității au intensificat, de asemenea, eforturile de a dezvolta răspunsuri moderne la provocările legate de siguranța publică. În 2000, programul Cure Violence a fost introdus în West Garfield Park, unul dintre cele mai violente cartiere din Chicago. În primul an al programului, acesta a redus numărul de împușcături cu 67%.⁴ Programul de întrerupere a violenței funcționează pe baza a trei principii de bază: identificarea conflictelor, confruntarea persoanelor cu risc ridicat și redefinirea normelor sociale. Programul instruește un corp de întrerupători ai violenței și lideri de sensibilizare pentru a detecta și media întâlnirile potențial violente înainte ca acestea să

² Grimm, Andy. „CPD lansează un nou program de poliție comunitară”. *Chicago Sun Times*, 4 iunie 2021, <https://chicago.suntimes.com/2021/6/4/22519122/chicago-police-department-community-policing-program-supt-david-brown>. Accesat la 14 martie 2022.

³ *Idem*.

⁴ „Vindecăm istoria violenței.” *Cure Violence Global*, <https://cvg.org/about/#history>. Accesat la 14 martie 2022.

escaladeze. De asemenea, lucrătorii interacționează cu persoane cu risc ridicat, oferind totul, de la formare profesională la intervenție în domeniul dependenței de droguri și consiliere personală.⁵

Programul Cure Violence s-a extins în întreaga țară și la nivel internațional, cu mult succes în străinătate. În 2020, programul a fost introdus în Atlanta, Georgia, și a fost susținut de guvernul orașului cu o alocare de 5 milioane de dolari din Legea American Rescue Plan Act.⁶ Personalul programului Cure Violence Atlanta încearcă să dizolve conflictele violente ajungând la rădăcina dezacordurilor care apar, adesea, între persoane care se cunosc. Folosindu-și conexiunile și resursele comunitare și inspirându-se din experiențele ca victime ale unei infracțiuni sau autori ai acesteia, cei care întrerup violența au văzut un potențial semnificativ în unele dintre cele mai volatile cartiere ale orașului.

Eugene, Oregon

În 1989, orașul Eugene și centrul de sănătate White Bird Clinic au colaborat pentru a crea un program mobil de intervenție în situații de criză numit Crisis Assistance Helping Out On The Streets (CAHOOTS). Această abordare inovatoare a siguranței publice a avut ca scop mutarea răspunsului orașului la bolile mintale, dependența de droguri și lipsa de adăpost în mâinile forțelor de ordine și plasarea acestuia în mâinile unor profesioniști special instruiți.⁷ Programul funcționează în tandem cu Departamentul de Poliție al orașului Eugene, desfășoară o echipă formată din două persoane, un medic și un lucrător specializat în situații de criză, în locul ofițerilor de poliție, pentru a răspunde la diverse apeluri de asistență din partea serviciilor sociale. Personalul CAHOOTS este, adesea, persoana de contact

⁵ „Ceea ce facem.” *Cure Violence Global*, <https://cvg.org/what-we-do/>. Accesat la 14 martie 2022.

⁶ Capelouto, JD „Cure Violence: How a Growing Program Offs Street-Level Conflict Mediation in Atlanta” (Vindecați violența: Cum un program în creștere oferă mediere a conflictelor la nivel de stradă în Atlanta). *The Atlanta Journal-Constitution*, 23 decembrie 2021, <https://www.ajc.com/news/atlanta-news/cure-violence-how-a-growing-program-offers-street-level-conflict-mediation-in-atlanta/VADQTGBUEJEKXNOCIZYOC2KTM1>. Accesat la 14 martie 2022.

⁷ „Ce este CAHOOTS?”, *Clinica White Bird*, 29 octombrie 2020, <https://whitebirdclinic.org/what-is-cahoots/>. Accesat la 14 martie 2022.

inițială pentru persoanele care se confruntă cu o deficiență mintală, utilizându-și pregătirea pentru a deescalada orice amenințări de pericol la adresa propriei persoane sau a altora. În 2019, echipele CAHOOTS au răspuns la 24.000 de apeluri.⁸

Orașul Eugene finanțează programul prin alocări către departamentul de poliție, însă managementul și personalul rămân în cadrul Clinicii White Bird. De-a lungul celor 30 de ani de funcționare a programului, legătura dintre ofițerii de poliție din Eugene și profesioniștii White Bird s-a dezvoltat într-o relație simbiotică, cu obiectivul comun de a avea străzi mai sigure și comunități mai puternice. Ofițerii de poliție apreciază programul pentru gestionarea răspunsului la situații în care ofițerii adesea nu sunt instruiți să intervină. După cum a spus un ofițer: „*Credem că sunt grozavi. Oferă o cale diferită de simplele cătușe.*”⁹

După ani de ucideri nejustificate ale unor cetățeni nevinovați comise de poliție, mai multe orașe din țară au considerat orașul Eugene un model pentru reformarea sistemelor lor de siguranță publică. În anul 2021, Centrele pentru Servicii Medicare și Medicaid (CMS) au acordat statului Oregon o subvenție federală de 1 milion de dolari, pentru a sprijini extinderea programelor de intervenție în criză de tip CAHOOTS în întreaga țară.¹⁰ Există, de asemenea, o legislație în curs de elaborare în Congres, condusă de reprezentantul Peter DeFazio (democrat din Oregon), care ar încuraja

⁸ Parafiniuk-Talesnick, Tatiana. „Pe măsură ce popularitatea sa crește, CAHOOTS din Eugene, Oregon, lansează un curs de răspuns la crize.” *EMS1 de Lexipol*, 12 decembrie 2021, <https://www.ems1.com/public-health/articles/as-its-popularity-grows-eugene-ores-cahoots-launches-crisis-response-course-SpmLt7YR3ZSKyeVp/>. Accesat la 14 martie 2022.

⁹ Parafiniuk-Talesnick, Tatiana. „În cârdășie: Cum improbabilă cuplare dintre polițiști și hipioți a devenit un model național.” *The Register-Guard*, 20 octombrie 2019, <https://www.eugene-or.gov/DocumentCenter/View/47955/In-Cahoots---How-the-unlikely-pairing-of-cops-and-hippies-became-a-national-model-Register-Guard---Oct-20-2019>. Accesat la 14 martie 2022.

¹⁰ Duvernay, Adam. „Oregon a primit o subvenție federală de aproape 1 milion de dolari pentru a demara programe similare cu CAHOOTS.” *The Register-Guard*, 20 septembrie 2021, <https://www.registerguard.com/story/news/2021/09/20/oregon-awarded-federal-grant-begin-cahoots-programs-mobile-crisis-intervention-services/5786051001/>. Accesat la 14 martie 2022.

programele Medicaid de stat să implementeze și să finanțeze inițiative similare.¹¹

Houston, Texas

În urmă cu un deceniu, Houston, Texas, se confrunta cu o problemă serioasă a persoanelor fără adăpost, cu aproximativ 8.500 de cetățeni fără locuință. Dar, de atunci, orașul a reușit să reducă populația de persoane fără adăpost cu 55%, prin implementarea unor programe de asistență și inițiative privind locuințele.¹² Întrucât majoritatea plângerilor din centrul orașului, primite de Departamentul de Poliție din Houston, se referă la infracțiuni minore comise de cetățeni fără locuință, o scădere a populației de persoane fără adăpost echivalează cu o scădere a numărului de cazuri de intoxicație publică, încălcare a proprietății și apeluri privind campuri ilegale care necesită intervenția poliției.¹³ Atenuarea problemei persoanelor fără adăpost abordează cauza principală a acestor infracțiuni minore care consumă atât de multe resurse ale departamentului.

Una dintre cele mai impactante inițiative implementate de oraș a fost „Housing First”, o politică axată pe redresare, care pune accentul pe transferul rapid către locuințe independente și permanente înainte de dedicarea mai extinsă a altor servicii de sprijin. Aceasta oferă persoanelor o șansă mai bună dacă nevoile lor de bază, în principal hrana și adăpostul, sunt satisfăcute.¹⁴ Alte programe impun ca persoanele să îndeplinească anumite cerințe sau obiective înainte de a deveni eligibile pentru asistență pentru locuințe. Cu „Housing First”, odată ce o persoană este mutată de pe

¹¹ Statele Unite, Congresul, Camera Reprezentanților. Legea CAHOOTS. *Congress.gov*, <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-ill/1914/text?r88>. Congresul al 117 -lea, Rezoluția 1914 a Camerei Reprezentanților.

¹² Schuetz, RA „Pe măsură ce taberele pentru persoane fără adăpost din jurul orașului Houston sunt «dezafectate», alte orașe din SUA încearcă să copieze strategia.” *Houston Chronicle*, 22 noiembrie 2021, <https://www.houstonchronicle.com/news/houston-texas/housing/article/homeless-camps-houston-decommissioned-cities-16641827.php>. Accesat la 14 martie 2022.

¹³ „Echipa de asistență pentru persoanele fără adăpost: o altă modalitate de a combate criminalitatea.” *Centrul pentru Poliție Orientată pe Probleme al Universității de Stat din Arizona*, <https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/17-10.pdf>. Accesat la 14 martie 2022.

¹⁴ „Locuința pe primul loc.” *Homeless Hub*, <https://www.homelesshub.ca/solutions/housing-accommodation-and-supports/housing-first>. Accesat la 14 martie 2022.

stradă într-o locuință permanentă, i se poate oferi și poate profita din plin de asistență pentru sănătate, educație și angajare.

Houston este doar unul dintre orașele în care este implementată strategia Housing First, dar aceasta a cunoscut un succes exponențial. Realizările sale au dus la o revizuire la nivel de sistem a serviciilor și programelor pentru persoanele fără adăpost, eficientizându-le pe toate în conformitate cu directivele Housing First. Pe lângă reducerea la jumătate a populației generale fără adăpost, Houston a reușit, de asemenea, să pună capăt lipsei de adăpost a veteranilor, asigurând locuințe permanente pentru peste 3.500 de veterani din SUA.¹⁵ Angajamentul orașului Houston față de Housing First a continuat pe tot parcursul pandemiei de coronavirus, orașul alocând majoritatea celor 26 de milioane de dolari din fondurile federale de urgență pentru a sprijini populația fără adăpost în ceea ce privește locuințele permanente și prevenirea lipsei de adăpost.¹⁶

Newark, New Jersey

O anchetă a Departamentului de Justiție (DOJ) din 2014 a descoperit că Departamentul de Poliție din Newark fusese copleșit de politici rasiste, brutalitate pe scară largă și corupție profundă timp de decenii. Decretul de consimțământ care a urmat a forțat departamentul să-și reconstruiască practic sistemul de aplicare a legii de la zero, rezultând o reducere cu 40% a infracțiunilor grave în cinci ani.¹⁷ Deși reforma modelului tradițional de poliție, inclusiv instruirea privind cele mai bune practici și angajarea mai multor ofițeri de culoare, a fost esențială în facilitarea acestei schimbări, aceasta nu ar fi fost realizată fără eforturile unor grupuri comunitare precum Newark Community Street Team . Grupul, format în mare parte din foști infractori, lucrează pentru a dezamorsa situațiile violente în unele dintre cele mai periculoase zone.

¹⁵ Jensen, Audrey, Jill Ryan, Chloe Jones și Madeline Ackley. „Două orașe au încercat să rezolve problema lipsei de adăpost, doar unul a reușit încă.” *Houston Chronicle*, 28 decembrie 2020, <https://www.houstonchronicle.com/news/houston-texas/houston/article/Two-cities-tried-to-fix-homelessness-only-one-15825633.php> . Accesat la 14 martie 2022.

¹⁶ *Idem*.

¹⁷ Moran, Tom. „Polițiștii din Newark, cu reforma, nu au tras niciun foc de armă în 2020.” *NJ.com*, 10 ianuarie 2021, <https://www.nj.com/news/2021/01/newark-cops-with-reform-didnt-fire-a-single-shot-in-2020-moran.html> . Accesat la 14 martie 2022.

Fondată în anul 2014 de primarul orașului Newark, Ras Baraka, Echipa Comunitară de Stradă din Newark este un program de reducere a violenței axat pe implicarea și mentoratul tinerilor aflați în situații de risc din comunitate. O componentă principală a strategiei lor este angajarea unor lideri comunitari netradiționali care au fost anterior încarcerați sau au avut alte implicații în sistemul judiciar.¹⁸ Această abordare permite personalului să se conecteze mai personal și mai eficient cu cei mai predispuși să comită acte de violență, oferindu-le resursele și îndrumarea de care au nevoie pentru a lua decizii mai bune. Pe lângă mentorat, echipa de stradă oferă sprijin pentru bunăstare, servicii juridice, sprijin pentru angajare și asistență financiară.¹⁹

Reformele departamentale, coroborate cu activitatea echipei de intervenție stradală și a altor grupuri comunitare, nu numai că au facilitat o reducere a criminalității, dar au îmbunătățit considerabil și relația dintre ofițeri și cetățenii pe care îi protejează. În anul 2020, pentru prima dată în istoria modernă, ofițerii din Newark nu au tras niciun foc de armă, iar departamentul nu a cheltuit niciun ban pentru soluționarea acuzațiilor de brutalitate polițienească.²⁰ Eliminarea utilizării forței letale nu numai că creează o situație mai ușor de controlat pentru ofițer, dar previne și posibilitatea unui rezultat tragic care ar exacerba și mai mult ruptura dintre poliție și cetățeni. Această realizare a fost, fără îndoială, produsul unei comunicări îmbunătățite între forțele de ordine și comunitate și al angajamentului de a promova o relație de respect reciproc.

Shreveport, Louisiana

După ce a izbucnit o altercație majoră între elevii unui liceu local, soldată cu 23 de arestări, un grup de tați dedicați s-a mobilizat pentru a crea un mediu mai sigur nu doar pentru copiii lor, ci pentru întregul corp de elevi. Autointitulându-se „Tați de serviciu”, grupul de peste 40 de tați

¹⁸ „Despre noi.” *Echipa Newark Community Street*, <https://www.newarkcommunitystreetteam.org/about-us/>. Accesat la 14 martie 2022.

¹⁹ „Ce facem.” *Echipa Newark Community Street*, <https://www.newarkcommunitystreetteam.org/what-we-do/>. Accesat la 14 martie 2022.

²⁰ Moran, Tom. „Polițiștii din Newark, cu reforma, nu au tras niciun foc de armă în 2020.” *NJ.com*, 10 ianuarie 2021, <https://www.nj.com/news/2021/01/newark-cops-with-reform-didnt-fire-a-single-shot-in-2020-moran.html>. Accesat la 14 martie 2022.

patrulează holurile Liceului Southwood, oferind sfaturi, glume despre tați și un sentiment de siguranță elevilor în drum spre cursuri.²¹ Alternând turele între dimineața, prânz și patrula de după școală, voluntarii grupului echilibrează carierele cu normă întreagă cu angajamentul lor față de Southwood. Mai mulți dintre tați erau chiar implicați în școală înainte de a crea grupul, o abatere surprinzătoare de la normă într-un spațiu adesea dominat de mame.

Această implicare l-a determinat pe directorul școlii Southwood să-l contacteze pe Michael LaFitte, tatăl unui elev de clasa a XI-a, pentru a discuta strategii de combatere a violenței în grup continue de pe terenul școlii. Școala angajase deja doi ofițeri de resurse pentru a controla violența, dar aceștia au avut un impact redus. De la patrulele „Tați la datorie”, nu au mai existat lupte în grup pe campus.²² LaFitte atribuie succesul lor pur și simplu prezenței și vizibilității ca modele pozitive, în special pentru cei care nu au figuri paterne. El remarcă: „Nu-mi pasă câți ani ai sau ce mărime ai, este vorba despre a vedea un bărbat, o figură masculină pozitivă, un tată, tăticul tău sau cum vrei să-i spui, la școală. Te va face să te îndrepti și să pornești rapid.”²³ După mediatizarea la nivel național a eforturilor lor, inclusiv laude din partea legislatorilor și a celebrităților deopotrivă, grupul explorează modalități de a-și extinde strategia inovatoare de poliție comunitară la nivel național.

²¹ Garcia, Catherine. „«Dads on Duty Show» le spune elevilor de liceu din Louisiana că au pe cineva alături de ei.” *The Week*, 26 octombrie 2021, <https://theweek.com/news/1006411/dads-on-duty-show-louisiana-high-school-students-they-have-someone-in-their-corner>. Accesat la 14 martie 2022.

²² Jacobson, Linda. „Nu mai este «sub radar», Louisiana Black Fathers Group dorește să extindă «tații la datorie» ca răspuns național la criminalitatea școlară.” *The 74*, 15 decembrie 2021, <https://www.the74million.org/article/no-longer-under-the-radar-louisiana-black-fathers-group-looks-to-expand-dads-on-duty-as-a-national-response-to-school-crime/>. Accesat la 14 martie 2022.

²³ Boucher, Makenzie. „Tați la datorie: Părinții parohiei Caddo se răspândesc în școli pentru a preveni violența și a îndruma copiii.” *Shreveport Times*, 27 octombrie 2021, <https://www.shreveporttimes.com/story/news/education/2021/10/27/dads-duty-caddo-parish-fathers-fan-out-schools-prevent-violence-mentor-kids/8551665002/>. Accesat la 14 martie 2022.

Tennessee

O altă strategie inovatoare în Sud a fost introdusă de Departamentul de Comerț din Tennessee, pentru a aborda creșterea numărului de raportări de violență domestică de la începutul pandemiei. Regulamentul statului impune celor peste 50.000 de profesioniști autorizați în domeniul frumuseții să finalizeze un curs de instruire împotriva violenței domestice, conceput pentru a-i echipa pentru a recunoaște semnele de violență domestică la clienții lor și pentru a reacționa în consecință cu resursele disponibile. Potrivit Comisiei Naționale pentru Covid-19 și Justiție Penală, SUA a înregistrat o creștere de 8,1% a numărului de raportări de violență domestică de când au fost instituite ordinele de carantină în anul 2020.²⁴ Atribuită în mare măsură stresului izolării, agravat de incertitudinea financiară și anxietatea emoțională, această creștere a violenței domestice a avut un impact de durată asupra femeilor, bărbaților și familiilor.

Studiile arată că, deși victimele violenței domestice sunt reticente în a raporta abuzurile către organele de drept, acestea se confesează adesea unor persoane cu care au dezvoltat o relație prietenoasă și constantă, cum ar fi un cosmetician sau un frizer.²⁵ Acest lucru este valabil mai ales în comunitatea de culoare, unde saloanele de înfrumusețare și frizeriile sunt adesea recunoscute ca locuri de întâlnire socială, unde clienții se simt confortabil și acceptați. Susanne Post, proprietara unui salon și supraviețuitoare a violenței domestice, care a propus legea legislativului din Tennessee, a remarcat că „relația pe care profesioniștii în domeniul frumuseții o au cu clienții lor este foarte specială”²⁶. Deși legea nu impune raportarea obligatorie, susținătorii speră că instruirea specializată va crea un nivel suplimentar de îngrijire care ar putea salva o viață. Tennessee se

²⁴ Mențiune, Bry'onna. „Noua lege din Tennessee obligă stilistii să finalizeze un curs de formare în combaterea violenței domestice.” *Essence*, 10 ianuarie 2022, <https://www.essence.com/news/tennessee-hairdresser-required-domestic-violence-training/>. Accesat la 14 martie 2022.

²⁵ *Idem*.

²⁶ Iyer, Kaanita. „Tennessee este cel mai recent stat care le impune stilistilor să finalizeze un curs de pregătire în domeniul violenței domestice.” *CNN*, 9 ianuarie 2022, <https://www.cnn.com/2022/01/05/us/tennessee-domestic-violence-training-hairstylists/index.html>. Accesat la 14 martie 2022.

alături câtorva state, inclusiv Arkansas și Illinois, care au inclus măsuri similare în lege.²⁷

Eforturi de poliție comunitară la nivel federal

Administrația Biden a subliniat inițiativele de poliție comunitară ca element vital al strategiei sale generale de siguranță publică. De la evidențierea eforturilor Departamentului de Justiție de a crește finanțarea federală pentru programele de poliție comunitară până la proclamarea unei săptămâni din octombrie drept „Săptămâna Națională a Poliției Comunitare”, Casa Albă a pregătit scena pentru mobilizarea eforturilor de poliție comunitară la nivel federal.²⁸ În aprilie 2021, administrația a anunțat, de asemenea, investițiile sale la nivel guvernamental în strategii de intervenție în violența comunitară, care cuprind acțiuni din partea mai multor agenții federale.²⁹ Aceste eforturi au reprezentat un început puternic în primul an al Administrației.

Deși administrația actuală a făcut progrese importante în ceea ce privește consolidarea activității polițienești comunitare ca pilon al unei reforme cuprinzătoare a poliției, guvernul federal are oportunitatea de a face mai mult pentru a se asigura că inițiativele de poliție comunitară sunt utilizate la potențialul lor maxim. În cadrul Departamentului de Justiție, Biroul de Servicii de Poliție Orientate spre Comunitate (COPS) promovează activitatea poliției comunitare în întreaga țară, prin distribuirea resurselor informaționale și a finanțării prin granturi.³⁰ La fel ca programele de stat pe

²⁷ Iyer, Kaanita. „Tennessee este cel mai recent stat care le impune stilistilor să finalizeze un curs de pregătire în domeniul violenței domestice.” *CNN*, 9 ianuarie 2022, <https://www.cnn.com/2022/01/05/us/tennessee-domestic-violence-training-hairstylists/index.html>. Accesat la 14 martie 2022.

²⁸ „O proclamație privind Săptămâna Națională a Poliției Comunitare, 2021.” *WhiteHouse.gov*, 1 octombrie 2021, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2021/10/01/a-proclamation-on-national-community-policing-week-2021/>. Accesat la 14 martie 2022.

²⁹ „Fișă informativă: Mai multe detalii despre investițiile administrației Biden-Harris în intervențiile împotriva violenței comunitare.” *WhiteHouse.gov*, 7 aprilie 2021, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/04/07/fact-sheet-more-details-on-the-biden-harris-administrations-investments-in-community-violence-interventions/>. Accesat la 14 martie 2022.

³⁰ „Despre Biroul COPS.” *Servicii de poliție orientate spre comunitate*, <https://cops.usdoj.gov/aboutcops>. Accesat la 14 martie 2022.

care le finanțează, misiunea lor se concentrează pe construirea încrederii și respectului între forțele de ordine și cetățenii pe care îi protejează. Aceștia oferă multiple opțiuni de granturi pentru departamentele de poliție, pentru a finanța inițiativele de poliție comunitară din jurisdicția lor. Beneficiarii finanțării prin granturi sunt, de asemenea, obligați să respecte standarde înalte de responsabilitate și trebuie să respecte practicile de conformitate și raportare stabilite de COPS.³¹

Pe lângă faptul că este o sursă de finanțare prin granturi, COPS ar trebui să preia inițiativa în definirea elementelor unei relații de succes între poliție și comunitățile pe care le deservește. Ar trebui să sublinieze faptul că, acele cartierele americane nu sunt zone de război, iar acei indivizi pe care au jurat să îi protejeze nu sunt doar civili, ci sunt vecini. O mică schimbare de mentalitate poate face o diferență drastică în modul în care poliția abordează interacțiunile sale cu publicul.

De asemenea, COPS își poate extinde ofertele de granturi, pentru a ajuta departamentele să recruteze personal care are în vedere interesele comunității. Acestea pot crea granturi care finanțează recrutarea specială pentru bărbații și femeile care locuiesc acolo unde își desfășoară activitatea, pentru a se asigura că departamentele beneficiază de candidați înalt calificați, profund implicați în succesul comunității lor. De asemenea, ar fi benefic să se ofere un program care să finanțeze recrutarea de personal non-ofițer - inclusiv asistenți sociali, persoane de legătură cu comunitatea și specialiști în abuzul de substanțe - pentru a sprijini operațiunile departamentului în calitate civilă. Membrii comunității civile au abilități și experiențe esențiale care pot fi extrem de utile operațiunilor de aplicare a legii, dar, dintr-un motiv sau altul, nu pot obține o insignă.

De asemenea, ar fi extrem de util ca COPS să își extindă resursele informaționale pentru a oferi planuri amănunțite care să detalieze programele de poliție comunitară de succes pe care municipalitățile le-ar putea implementa singure. Multe administrații locale doresc să includă inițiative de poliție comunitară, dar nu sunt sigure de unde să înceapă sau nu sunt capabile să elaboreze propuneri lungi de granturi. Există numeroase povești de succes în întreaga țară care pot fi adoptate la nivel local.

³¹ Conformitate și raportare. „Servicii de poliție orientate spre comunitate”, <https://cops.usdoj.gov/complianceandreporting> . Accesat la 14 martie 2022.

Departamentul de Justiție se află în poziția centrală perfectă pentru a cataloga și prezenta succese reale la nivel național. Programele Cure Violence și CAHOOTS sunt exemple perfecte pe care COPS ar trebui să le evedențieze, deoarece au fost deja reproduse în mai multe orașe din SUA. Site-ul web al COPS ar trebui să servească drept sursă de informații fiabile unde oficialii pot explora strategii inovatoare de poliție comunitară și pot primi îndrumări informate, adaptate circumstanțelor lor unice. Aceste mici schimbări la nivel federal ar avea un impact major asupra creării unor străzi mai sigure în orașele din întreaga țară.

Concluzii

Nevoile de siguranță publică din anul 2022 variază foarte mult față de cele din 1922 și chiar față de cele din 2002. Liderii noștri politici și oficialii guvernamentali sunt responsabili să se asigure că aceste obstacole sunt abordate cu soluții contemporane, care să ne pună la contribuție toate punctele forte și resursele. Forțele de ordine trebuie să colaboreze cu eforturile poliției comunitare pentru a crea apărarea supremă împotriva criminalității, sprijinind, în același timp, pe cei care au nevoie disperată de asistență. O singură entitate nu poate face acest lucru singură. Trebuie să existe o relație simbiotică.

Pe măsură ce apelurile pentru reforma poliției continuă să răsună în întreaga țară, acestea trebuie să primească răspunsuri prin abordări deliberate, inovatoare și creative, pentru a se asigura că toți cetățenii se simt în siguranță în cartierele lor și în interacțiunile lor cu forțele de ordine. Inițiativele de poliție comunitară elimină decalajul dintre ofițeri și cetățeni, care duce, adesea, la neîncredere și condamnare. Și, combinate cu reforme generale și robuste ale practicilor polițienești, acestea pot contribui la asigurarea unei activități de poliție bazate pe încredere, care va menține comunitățile noastre în siguranță.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Boucher, Makenzie „Tați la datorie: Părinții parohiei Caddo se răspândesc în școli pentru a preveni violența și a îndruma copiii.” *Shreveport Times*, 27 octombrie 2021, <https://www.shreveporttimes.com/story/news/education/2021/10/27/dads-duty-caddo-parish-fathers-fan-out-schools-prevent-violence-mentor-kids/8551665002/>.
2. Capelouto, JD „Cure Violence: How a Growing Program Offs Street-Level Conflict Mediation in Atlanta” (Vindecă violența: Cum un program în creștere oferă mediere a conflictelor la nivel de stradă în Atlanta). *The Atlanta Journal-Constitution*, 23 decembrie 2021, <https://www.ajc.com/news/atlanta-news/cure-violence-how-a-growing-program-offers-street-level-conflict-mediation-in-atlanta/VADQTGBXNOCIZYOC2KTMI/>
3. Dickens, Andre Interviu realizat de Deidra Dukes, *Fox 5 Atlanta*, 29 noiembrie 2021. <https://www.fox5atlanta.com/video/1007087>.
4. Duvernay, Adam „Oregon a primit o subvenție federală de aproape 1 milion de dolari pentru a demara programe similare cu CAHOOTS.” *The Register-Guard*, 20 septembrie 2021, <https://www.registerguard.com/story/news/2021/09/20/oregon-awarded-federal-grant-begin-cahoots-programs-mobile-crisis-intervention-services/5786051001/>.
5. Grimm, Andy „CPD lansează un nou program de poliție comunitară”. *Chicago Sun Times*, 4 iunie 2021, <https://chicago.suntimes.com/2021/6/4/22519122/chicago-police-department-community-policing-program-supt-david-brown>.
6. Iyer, Kaanita „Tennessee este cel mai recent stat care le impune stilistilor să finalizeze un curs de pregătire în domeniul violenței domestice.” *CNN*, 9 ianuarie 2022, <https://www.cnn.com/2022/01/05/us/tennessee-domestic-violence-training-hairstylists/index.html>.
7. Jacobson, Linda „Nu mai este «sub radar», Louisiana Black Fathers Group dorește să extindă «tații la datorie» ca răspuns național la criminalitatea școlară.” *The 74*, 15 decembrie 2021, <https://www.the74million.org/article/no-longer-under-the-radar-louisiana-black-fathers-group-looks-to-expand-dads-on-duty-as-a-national-response-to-school-crime/>.
8. Parafiniuk-Talesnick, Tatiana „Pe măsură ce popularitatea sa crește, CAHHOOTS din Eugene, Oregon, lansează un curs de răspuns la crize.” *EMSI de Lexipol*, 12 decembrie 2021, <https://www.emsl.com/public-health/articles/as-its-popularity-grows-eugene-ores-cahoots-launches-crisis-response-course-SpmLt7YR3ZSKyeVp/>.
9. Parafiniuk-Talesnick, Tatiana „În cârdășie: Cum improbabilă cuplare dintre polițiști și hipioți a devenit un model național.” *The Register-Guard*, 20 octombrie 2019, <https://www.eugene-or.gov/DocumentCenter/View/47955/In-Cahoots---How-the-unlikely-pairing-of-cops-and-hippies-became-a-national-model-Register-GuardOct-20-2019>.

10. Jensen, Audrey, Jill Ryan, Chloe Jones, Ackley Madeline „Două orașe au încercat să rezolve problema lipsei de adăpost, doar unul a reușit încă.” *Houston Chronicle*, 28 decembrie 2020, <https://www.houstonchronicle.com/news/houston-texas/houston/article/Two-cities-tried-to-fix-homelessness-only-one-15825633.php>.
11. Moran, Tom „Polițiștii din Newark, cu reforma, nu au tras niciun foc de armă în 2020.” *NJ.com*, 10 ianuarie 2021, <https://www.nj.com/news/2021/01/newark-cops-with-reform-didnt-fire-a-single-shot-in-2020-moran.html>.
12. Garcia, Catherine „«Dads on Duty Show» le spune elevilor de liceu din Louisiana că au pe cineva alături de ei.” *The Week*, 26 octombrie 2021, <https://theweek.com/news/1006411/dads-on-duty-show-louisiana-high-school-students-they-have-someone-in-their-corner>.
13. Mention, Bry'onna „Noua lege din Tennessee obligă stiliiștii să finalizeze un curs de formare în combaterea violenței domestice.” *Essence*, 10 ianuarie 2022, <https://www.essence.com/news/tennessee-hairdresser-required-domestic-violence-training/>.
14. Schuetz, RA „Pe măsură ce taberele pentru persoane fără adăpost din jurul orașului Houston sunt «dezafectate», alte orașe din SUA încearcă să copieze strategia.” *Houston Chronicle*, 22 noiembrie 2021, <https://www.houstonchronicle.com/news/houston-texas/housing/article/homeless-camps-houston-decommissioned-cities-16641827.php>.
15. * * * „Ceea ce facem.” *Cure Violence Global*, <https://cvg.org/what-we-do/>.
16. * * * „Ce este CAHOOTS?”, *Clinica White Bird*, 29 octombrie 2020, <https://whitebirdclinic.org/what-is-cahoots/>.
17. * * * „Ce facem.” *Echipa Newark Community Street*, <https://www.newarkcommunitystreetteam.org/what-we-do/>.
18. * * * „Conformitate și raportare.” *Servicii de poliție orientate spre comunitate*, <https://cops.usdoj.gov/complianceandreporting>.
19. * * * „Despre noi.” *Echipa Newark Community Street*, <https://www.newarkcommunitystreetteam.org/about-us/>.
20. * * * „Despre Biroul COPS.” *Servicii de poliție orientate spre comunitate*, <https://cops.usdoj.gov/aboutcops>.
21. * * * „Echipa de asistență pentru persoanele fără adăpost: o altă modalitate de a combate criminalitatea.” *Centrul pentru Poliție Orientată pe Probleme al Universității de Stat din Arizona*, <https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/17-10.pdf>.
22. * * * „Fișă informativă: Mai multe detalii despre investițiile administrației Biden-Harris în intervențiile împotriva violenței comunitare.” *WhiteHouse.gov*, 7 aprilie 2021, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/04/07/fact-sheet-more-details-on-the-biden-harris-administrations-investments-in-community-violence-interventions>.

23. * * * „Locuința pe primul loc.” *Homeless Hub*, <https://www.homelesshub.ca/solutions/housing-accommodation-and-supports/housing-first>.
24. * * * „O proclamație privind Săptămâna Națională a Poliției Comunitare, 2021.” *WhiteHouse.gov*, 1 octombrie 2021, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2021/10/01/a-proclamation-on-national-community-policing-week-2021>.
25. * * * Statele Unite, Congresul, Camera Reprezentanților. Legea CAHOOTS. *Congress.gov*, <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-bill/1914/text?r=88>. Congresul al 117-lea, Rezoluția 1914 a Camerei Reprezentanților.
26. * * * „Vindecăm istoria violenței.” *Cure Violence Global*, <https://cvg.org/about/#history>.

GRUPURILE RELIGIOASE ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA – ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA ÎN IMPERIUL RUS ȘI TOLERANȚA „IMPERIALĂ” ÎN PROBLEMELE POLITICII NAȚIONALE

RELIGIOUS GROUPS IN THE SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY – THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY IN THE RUSSIAN EMPIRE AND “IMPERIAL” TOLERANCE IN NATIONAL POLICY ISSUES

Col.(rez). prof.univ.dr. Costel DUMITRESCU

*Membru corespondent al Academiei de Științe ale Securității Naționale
(e-mail: dumcostel332@gmail.com)*

Rezumat: Rapida expansiune geografică a Imperiului Rus în secolele XVIII-XIX, care a început odată cu victoria Rusiei în Războiul Nordic și anexarea Țărilor Baltice, a dus la încorporarea unor vaste teritorii europene care aparținuseră anterior Uniunii Polono-Lituaniene și Imperiului Otoman. Cuceririle din Caucazul de Nord și Asia Centrală, anexarea Transcaucaziei și dezvoltarea Siberiei și a Orientului Îndepărtat au completat expansiunea teritorială a imperiului, conferindu-i, în cele din urmă, un caracter eurasiatic.

Cuvinte-cheie: ortodoxie; catolicism; Imperiul Rus; situație etnică religioasă.

Abstract: *The rapid geographical expansion of the Russian Empire in the 18th and 19th centuries, which began with Russia's victory in the Northern War and the annexation of the Baltic States, led to the incorporation of vast European territories that had previously belonged to the Polish-Lithuanian Commonwealth and the Ottoman Empire. The conquests of the North Caucasus and Central Asia, the annexation of Transcaucasia, and the development of Siberia and the Far East completed the empire's territorial expansion, ultimately giving it a Eurasian character.*

Keywords: *Orthodoxy; Catholicism; Russian Empire; ethnic-religious situation.*

Situația religioasă și etnică.

Caracterul imperial al mecanismului politic rus, datorită structurii sale specifice, a asigurat posibilitatea guvernării unui stat ale cărui numeroase popoare se aflau în diferite etape de dezvoltare culturală, socială, economică și politică. Imperiul Rus avea o imensă diversitate religioasă și etnoculturală, care se dezvoltase în epoca pre-reformă. Cea mai importantă trăsătură a identității etnoculturale era religia, care determina apartenența la grup într-o măsură mai mare decât limba. Statul autocratic rus din perioada

târzie se distingea prin caracterul său multiethnic și multireligios, cu toate acestea, rușii au rămas cel mai mare grup etnic din acesta, depășind semnificativ toate celelalte popoare. Datorită predominanței popoarelor creștine, Imperiul Rus a rămas un stat predominant european în componența sa etnică.

Majoritatea grupurilor etnice și a diasporelor din Rusia erau unite din punct de vedere confesional și religios: peste 98% dintre ruși, ucraineni, români, greci, komi, mordvini, ciuvași și iakuți erau ortodocși; aproape toți kazahii, uzbekii, kirghizii, sârții, tadjicii, cecenii și daghestanii erau musulmani; peste 98% dintre polonezi și lituanieni erau catolici; aproape toți finlandezii și suedezii erau luterani, iar peste 96% dintre kalmuci erau lamaiști. Germanii erau împărțiți în diferite grupuri religioase, printre care se aflau 13,5% catolici; printre belaruși, catolicii, inclusiv foștii uniști, reprezentau 18%; printre letoni, 18% erau catolici, 4,5% erau ortodocși, restul erau luterani; printre estonieni, 13,2% erau ortodocși, restul erau luterani; 6-7% dintre tătarii Volga și 24,6% dintre circasieni erau ortodocși, restul mărturisind islamul. Astfel, populația imperiului includea numeroase grupuri etnice care profesau religii mondiale precum creștinismul, islamul, budismul și iudaismul; în plus, o mică parte a populației Rusiei era formată din numeroase grupuri etnice eterogene de închinători ai cultelor panteiste.

Structura religioasă și etnică a Imperiului Rus, în dinamica sa demografică, arăta astfel¹:

Compoziția religioasă și etnică a populației Imperiului	1867, milioane de oameni	1897, milioane de oameni	Creștere, %
evrei	2,3	5.1	121
musulmani	4.1	6.9	70
catolici	6.9	11.4	68
Ortodox	54	87	61
Protestanți	2,3	3.7	57
Vechi credincioși și sectari	1,5	2.1	411

¹ Tikhomirov L. Compoziția religioasă a Rusiei și caracterul obligatoriu al politicii religioase istorice pentru statul rus: Revista misionară. Nr. 3 1902. p. 435; Kappeler A. Rusia – un imperiu multinațional. Apariție. Istorie. Dezintegrare. Moscova, 2000. p. 210.

Conform datelor statistice ale recensământului populației din întreaga Rusie din anul 1897, persoanele de confesiune ortodoxă (împreună cu vechii credincioși) constituiau 71% din populația țării. Prin urmare, Biserica Ortodoxă Rusă era cea mai mare comunitate religioasă a Imperiului Rus, a cărei existență era determinată de un statut juridic unic, care combina elemente ale doctrinei protestante despre teritorialism și bisericesc de stat cu elemente ale simfoniei tradiționale moștenite de la Bizanț².

Trebuie adăugat că biserica de stat din epoca sinodală, care s-a dezvoltat pe parcursul secolelor XVIII-XIX, păstrând în același timp trăsăturile moștenirii bizantino-moscovite, a adus o serie de schimbări semnificative sistemului relațiilor dintre biserică și stat, în special formalizarea legislativă a principiilor noii toleranțe religioase imperiale.

Prin urmare, fără a respinge practica specific proto-imperială a toleranței religioase, caracteristică regatului moscovit în raport cu creștinii neortodocși și necredincioșii (Nolte H.-H. *Religiose Toleranz in Russland 1600–1725*. Göttingen, Zurich, Frankfurt, 1969), guvernul imperial, ca subiect al toleranței religioase, a păstrat și modernizat atitudinea tradițională față de credințele religioase ale grupurilor etnice, triburilor și diasporelor incluse în Rusia pe parcursul secolelor XVIII-XIX.

Vom încerca să analizăm problemele utilizării de către stat a instituțiilor religioase tradiționale, existente în spațiul juridic al toleranței religioase ca instrument de influențare a proceselor de formare a identității religioase a grupurilor etnice, considerate în contextul aspectelor integraționiste ale politicii naționale a Imperiului Rus în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

Principiile toleranței religioase, proclamate în secolul al XVIII-lea și consacrate legislativ în Codul de Legi din anul 1832, au fost implementate în strânsă unitate cu principiile politicii naționale a Imperiului Rus. Această unitate se baza pe o bază pragmatică comună, iar toleranța religioasă, în interpretarea sa tradițională moscovită și, apoi, imperială, a fost extinsă în conformitate cu legislația statală-bisericească, în primul rând la grupurile etnice și diasporele, reprezentând societăți și uniuni religioase pentru monarhie ca *subiect* al toleranței religioase. O astfel de abordare istoric

² Colecție de documente și materiale ale soborului episcopal jubiliar al Bisericii Ortodoxe Ruse. Moscova, 13–16 august 2000. N. Novgorod. 2001. pp. 180-182.

stabilită a relațiilor cu *obiectele* toleranței religioase indică faptul că factorul religios a fost considerat principala trăsătură distinctivă a națiunilor, grupurilor etnice și diasporelor care locuiau pe teritoriul statului rus. După cum rezultă din „Carta Confesiunilor Străine” și din „Carta privind Prevenirea și Reprimarea Crimelor”, următoarele confesiuni creștine străine au fost permise în imperiu: credința romano-catolică; protestanți - luterani, reformatori și herrnhuteri; armeni-gregorienii; confesiuni ale sectelor creștine, menoniți, baptiști, credința evreiască - talmudiști și karaiți; musulmani - șiiți și sunniți; budiști; păgâni - șamaniști etc. Printre credințele indicate găsim confesiunile și religiile celor mai mari grupuri etnice care locuiesc în Imperiul Rus.

Despre conceptul de toleranță religioasă

Guvernul Imperiului Rus, în politica sa religioasă, a pornit de la faptul că fiecare stat creștin este obligat să respecte identitatea religioasă a popoarelor care îl locuiesc, cu toate trăsăturile lor caracteristice și, în practică (cu excepția unui număr de cazuri din prima jumătate a secolului al XVIII-lea), nu a aplicat măsuri coercitive în scopul asimilării religioase a supușilor săi neortodocși.

Punctul de vedere stat-bisericesc asupra problemei toleranței religioase a fost formulat de profesorul M. Krasnojen de la Universitatea Iuriev, un cunoscut specialist în drept canonic, apologet al sistemului de relații dintre stat și Biserica Ortodoxă Rusă, apărut ca urmare a reformei lui Petru cel Mare. Bazându-se pe opiniile unor autori precum A.V. Dieckhoff și M. Reisner, în lucrarea sa „Heterodocși în Rusia”, care a câștigat aprobarea împăratului Nicolae al II-lea, profesorul a subliniat că principiul toleranței creștine nu implică deloc o atitudine egală a statului față de toate societățile religioase recunoscute de acesta. Justiția impune ca fiecare să primească ce-i aparține, în măsura în care acest lucru este compatibil cu adevărul reprezentat de stat; principiul justiției nu este principiul egalității absolute³. Toleranța creștină, - continuă M. Krasnojen⁴, - nu este indiferență

³ Dieckhoff A. W. Oraș și Biserică. Principii de conducere a credincioșilor verhultani pornind de la conceptul de state creștine. Leipzig, 1872. P. 27–29; Reisner M. Statul creștin (Despre problema relației dintre stat și biserică). Tomsk, 1899. p. 47.

⁴ Krasnozhenn M. Necredincioșii din Rusia. Iuriev, 1900. Vol. 1. Situația creștinilor neortodocși din Rusia. p. 151.

față de propriul adevăr și de erorile religioase ale altora. În domeniul convingerii religioase personale, statul trebuie să garanteze deplina libertate a conștiinței și nu poate acționa nici prin sabie, nici prin închisoare, nici prin privarea de drepturi civile. Libertatea confesiunii personale trebuie distinsă de libertatea de asociere religioasă, de cult public și de formarea societăților religioase: libertatea nelimitată și necondiționată a unor astfel de asociații depășește deja limitele cerințelor toleranței religioase creștine; statul nu poate lăsa astfel de societăți religioase publice fără supravegherea și reglementarea sa .

Aceasta a confirmat legitimitatea ordinii existente a relațiilor dintre autoritățile statului rus și comunitățile religioase neortodoxe, care se baza pe inegalitatea condițiilor de existență ale acestora în raport cu statutul dominant al Bisericii Ruse. Această ordine a relațiilor stat-religioase a fost determinată istoric în Rusia de conceptul de *toleranță religioasă*, care avea propriile trăsături distinctive, în raport cu practici similare dintr-o serie de țări din Europa de Vest și din SUA.

Principiile libertății religioase, dezvoltate de gândirea juridică occidentală până în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, așa cum au fost prezentate de celebrul jurist liberal A.D. Gradovsky, includeau următoarele prevederi:

- a) libertatea de a oficia public slujbe religioase conform riturilor proprii credinței;
- b) libertatea de a alege o religie;
- c) libertatea de a predica în scopul convertirii unei persoane aparținând unei alte credințe și întemeierii unei noi biserici;
- d) posibilitatea de a se bucura de toate drepturile politice și civile, în ciuda apartenenței la o biserică sau alta.

Astfel, libertatea de credință implica protejarea drepturilor individului de a alege liber și fără participarea autorităților statale sau bisericești o religie sau alta și de a o urma fără obstacole. Cu toate acestea, implementarea consecventă a acestor prevederi nu era caracteristică, potrivit lui Gradovsky, tuturor statelor din Europa Occidentală.

În ceea ce privește libertățile religioase, care și-au găsit expresia în legislația rusă, acestea s-au redus, în primul rând, la dreptul comunităților religioase neortodoxe recunoscute de lege de a-și mărturisi liber credința și de a oficia public slujbe religioase, adică legislația asigura toleranța

religioasă în limitele care păreau cele mai potrivite pentru manifestările vieții religioase ale supușilor săi neortodocși.

Toleranța religioasă prevedea o practică specifică de reglementare de stat a activităților comunităților religioase în conformitate cu principiul ierarhic de organizare a sistemului de relații religioase. Expresia juridică a toleranței religioase era egalitatea societăților religioase recunoscute în fața legii. Societățile religioase nerecunoscute erau ignorate de legislație și, prin urmare, nu aveau drepturi.

Trebuie menționat că în conținutul conceptului de toleranță religioasă se includeau măsuri discriminatorii și represive, care vizau limitarea libertăților religioase și a pluralismului religios.

Prin urmare, normele legislației religioase, în vigoare în imperiu la sfârșitul secolului al XIX-lea - începutul secolului al XX-lea, aveau o serie de restricții privind principii importante ale libertății religioase, precum libertatea activității misionare, libertatea de a alege o credință și de a forma noi grupuri religioase printre credințele recunoscute de lege, precum și dependența drepturilor personale ale supușilor de religie. În aspectul legislativ, toleranța religioasă, în esență, exprima conceptul statal de libertate a conștiinței și a credinței, în concordanță cu interesele Bisericii și ale statului⁵. Prioritățile valorice ale poziției biserică-stat în problema toleranței religioase au fost formulate de Sfântul Filaret din Moscova după cum urmează: „*Ideea toleranței religioase este o idee plauzibilă și justă, dar numai atunci când subiectul și limitele sale sunt definite corect și precis. Ideea păstrării unității religiei predominante în stat trebuie să se ridice deasupra ideii de toleranță religioasă și să-i stabilească limite*”⁶.

Proiectul guvernamental de formare a relațiilor religioase în plan legislativ și practic, implementat în contextul modernizării sistemice a

⁵ Gradovsky A.D. Opere complete. Sankt Petersburg, 1901. Vol. 7. Principiile dreptului statului rus. Partea 1. Despre structura statului. pp. 333–335; Korkunov N.M. Dreptul statului rus. Ediția a 3-a, revizuită. Sankt Petersburg, 1899. Vol. 1. P. 496; Carta privind prevenirea și reprimarea infracțiunilor. Codul de legi al Imperiului Rus. Vol. 14. Sankt Petersburg, 1890. Art. 53 ; Codul pedepselor penale și corecționale / Publicat de prof. N.S. Tagantsev. Ediția a 5-a, completată. Sankt Petersburg, 1886. Art. 196; Codul de legi al Imperiului Rus. Vol. 11. Partea 1. Art. 253; Smolich I.K. Istoria Bisericii Ruse. T. VIII. Partea a II-a. M., 1997. p. 58.

⁶ Belikov V. Activitățile Mitropolitului Moscovei, Filaret, în legătură cu schisma. Kazan. 1895. p. 174.

societății ruse, s-a opus unui proiect alternativ care a început să prindă contur ca urmare a criticilor la adresa toleranței religioase oficiale în rândul slavofililor de rang înalt, iar apoi, mai aprofundat și conceptual, în cercurile opoziției liberale. Piatra de temelie a conceptului liberal de toleranță religioasă a fost poziția privind necesitatea, în condițiile rusești, a separării Bisericii de stat după modelul statelor occidentale (o Biserică liberă într-un stat rus liber). Astfel, s-a exprimat încrederea că numai prin implementarea unei astfel de separări ar fi posibilă implementarea deplină a principiului libertății religioase personale și abolirea „principiilor canonice” învechite ale codului penal rus privind persoanele „care au opinii diferite în credință”, dezvoltate pe baza așa-numitului „bizantinism” (singura credință adevărată, monopol asupra prozelitismului și intoleranței religioase)⁷.

Chestiunea limitelor toleranței religioase, a conținutului și calității libertăților religioase în Rusia, atât în interpretarea sa statală-bisericească, cât și în interpretarea liberală a opoziției, a dobândit o largă rezonanță publică. Pentru reprezentanții opoziției liberale, practica discutării problemei transformării toleranței religioase tradiționale, în spiritul ideilor vest-europene despre libertatea conștiinței, a fost o modalitate de manifestare a proiectelor lor ideologice de modernizare a instituțiilor politice ale statului rus (transformarea accelerată a statului autocratic într-un stat de drept cu constituție și parlament) și de criticare a status quo-ului religios și politic. Subiectul discursurilor critice a fost, de regulă, discriminarea legală împotriva vechilor credincioși și a sectanților, precum și măsurile de politică de stat care vizau limitarea libertății lor religioase.

Poziția specială a Bisericii Ruse

Spațiul juridic al toleranței religioase a fost definit și structurat de poziția specială a Bisericii Ruse printre numeroasele comunități religioase ale imperiului. Articolul 40 din Legile fundamentale prevedea că „*credința primară și dominantă în Imperiul Rus este creștin-ortodoxă catolică de confesiune răsăriteană*”⁸.

⁷ Dobrotin G.P. *Legea și libertatea conștiinței în raport cu învățătura falsă și schisma*. Kiev, 1896. P. 13.

⁸ *Codul de Legi al Imperiului Rus*. Sankt Petersburg, 1892. Vol. 1. Partea 1. Legile fundamentale ale statului. Art. 40.

Primatul Bisericii Ortodoxe se exprima, în principal, prin faptul că împăratul rus „nu poate mărturisi nicio altă credință decât cea ortodoxă”⁹. Legea impunea împăratului îndatorirea „de a fi apărătorul și păzitorul suprem al dogmelor credinței dominante și păzitorul ortodoxiei și al decenței în Sfânta Biserică”¹⁰. În conducerea Bisericii Ortodoxe, autoritatea supremă acționa direct prin Sfântul Sinod de Guvernare instituit de aceasta¹¹. Cu toate acestea, particularitatea poziției Bisericii Ortodoxe a fost, în mare măsură, corectată de faptul că procurorul-șef de la Sfântul Sinod, care anterior îndeplinea doar funcția de supraveghere a legalității procedurilor sinodale, a primit drepturile de ministru în anul 1835. Datorită acestui fapt, procurorul-șef a devenit un intermediar între Biserica Ortodoxă și autoritatea supremă. Toate problemele referitoare la departamentul spiritual ortodox erau prezentate celor mai înalte instituții de stat și împăratului doar prin intermediul procurorului-șef, care ocupa, astfel, funcția de veritabil ministru al departamentului confesiunii ortodoxe.

Doar sărbătorile Bisericii Ortodoxe Ruse erau celebrate oficial. În aceste zile, instituțiile de stat și instituțiile de învățământ erau închise și era interzisă executarea pedepselor în baza sentințelor judecătorești. Conform legii, sărbătorile includeau toate duminicile anului, toate așa-numitele douăsprezece mari sărbători, unele zile de pomenire a unor sfinți speciali, cum ar fi ziua Sfântului Nicolae Făcătorul de Minuni, pe 9 mai și 6 decembrie, ziua apostolilor Petru și Pavel pe 29 iunie etc.; vinerea și sâmbăta din Săptămâna Brânzeturilor, joia, vinerea și sâmbăta din Săptămâna Patimilor, întreaga săptămână de Paște, perioada de la 23 decembrie la 2 ianuarie, precum și zilele de naștere și zilele onomastice ale suveranului, împărătesei, moștenitorului tronului, zilele de urcare pe tron și încoronare¹².

Poziția dominantă a Bisericii Ruse a fost exprimată prin cerința legislației „ca persoanele de alte confesiuni care se căsătoresc cu persoane de confesiune ortodoxă să semneze un angajament că nu își vor calomnia soții/soțiile pentru Ortodoxie și nici nu îi vor convinge prin ispite,

⁹ *Codul de Legi al Imperiului Rus*. Sankt Petersburg, 1892. Vol. 1. Partea 1. Legile fundamentale ale statului, art. 41.

¹⁰ *Ibidem*, Art. 42.

¹¹ *Ibidem*, Art. 43.

¹² Berdnikov I.S. *Un curs scurt de drept bisericesc*. Kazan, 1888. p. 242.

amenințări sau în orice alt mod să le accepte credința și că copiii născuți în această căsătorie vor fi botezați și crescuți conform regulilor confesiunii ortodoxe.¹³”

Primatul Bisericii și-a găsit expresia legislativă și în faptul că „recunoașterea sa ca fiind singura Biserică adevărată a lui Hristos, apartenența la care este o condiție necesară pentru mântuire, nu le permite adeptilor săi libertatea de a se converti de la Ortodoxie la o altă confesiune, chiar și creștină, și consideră persoanele care s-au îndepărtat de credința ortodoxă ca fiind greșite, având grijă să le întoarcă la Ortodoxie.¹⁴” Această poziție a Bisericii Ortodoxe nu era exclusivă: în conformitate cu normele dreptului canonic, nu numai Biserica Ortodoxă, ci și orice altă Biserică nu permite persoanelor care îi aparțin libertatea de a părăsi și de a se converti la o altă confesiune, neconsiderând o astfel de plecare un act legitim.

Se presupunea legal că fiecare individ rămânea în credința în care se născuse și pe care o mărturiseau strămoșii săi. Legea nu permitea posibilitatea de a nu aparține vreunei confesiuni, adică statul recunoștea fiecare subiect ca persoană religioasă. Conform regulii generale existente la acea vreme, nici libera convertire de la o credință recunoscută la alta nu era permisă. Astfel, drepturile unui individ erau inseparabile de drepturile unei comunități religioase. Convertirea la ortodoxie era permisă doar tuturor neortodocșilor și necredincioșilor, fără nicio restricție. În același timp, legea prevedea că „atât cei născuți în credința ortodoxă, cât și cei care s-au convertit la ea de la alte credințe au interzis să se abată de la aceasta și să accepte o altă credință, chiar dacă aceasta este creștină.¹⁵”

Legea prevedea îndeplinirea obligatorie a îndatoririlor religioase de către creștinii ortodocși. Fiecare creștin ortodox trebuia să se spovedească și să primească Sfânta Împărtășanie cel puțin o dată pe an. Copiii trebuiau aduși la spovedanie și împărtășanie, începând cu vârsta de șapte ani. Autoritățile civile și militare, precum și clerul, trebuiau să se asigure că subordonații lor își îndeplineau cu strictețe datoria creștină. Cei care nu își îndeplineau datoria creștină timp de trei ani și nu acceptau îndemnurile clerului erau raportați autorităților civile, la discreția lor. Părinții care nu își

¹³ Codul de Legi al Imperiului Rus. Sankt Petersburg, 1892. Vol. 10. Partea 1. Anexă la art. 67.

¹⁴ Krasnozhen M. Infideli în Rusia. Vol. 1. p. 162.

¹⁵ Codul de legi al Imperiului Rus. Vol. 14. Art. 36.

aduceau copiii la spovedanie erau supuși unor muștrări speciale din partea clerului și muștrărilor din partea autorităților civile locale¹⁶.

Privilegiul Bisericii Ortodoxe era exprimat și prin dreptul său exclusiv de a-și predica doctrina. „În limitele statului, numai Biserica Ortodoxă dominantă are dreptul de a-i convinge pe adepții altor confesiuni creștine și pe necredincioși să accepte învățătura sa despre credință. Clerul și persoanele seculare de alte confesiuni creștine și necredincioși sunt strict obligate să nu atingă convingerea conștiinței celor care nu aparțin religiei lor; în caz contrar, sunt supuși pedepselor stabilite în legile penale”¹⁷.

Rezultă că clericilor și laicilor altor confesiuni și religii le era interzis să-i convertească pe ortodocși la credința lor, iar orice apostazie de la Ortodoxie era considerată ilegală, iar seducerea de la aceasta criminală, împotriva căreia se luau atât măsuri preventive, cât și măsuri de urmărire penală. Dacă apostazia de la Ortodoxie nu era pedepsită de lege, atunci seducerea de la aceasta prevedea pedepse severe. Astfel, pentru seducerea către o altă credință (catolicism, protestantism), vinovatul era condamnat la privarea de toate drepturile și exil în Siberia, pentru distragerea către o altă credință (islam, budism, iudaism, păgânism), se prevedea muncă silnică pe o perioadă de 8 până la 10 ani¹⁸. Astfel, formarea spațiului imperial și răspândirea Ortodoxiei, a cărei purtători au fost rușii până la Munții Pamir și pe țărmurile Oceanului Pacific, contactul populației ortodoxe cu diverse grupuri etnice de diferite credințe și pericolul prozelitismului din partea acestora, precum și din partea Vechilor Credincioși și a sectanților, au determinat statul să ia măsuri pentru a proteja poziția „dominantă” și „primară” a Bisericii Ruse. În acest fel, Bisericii Ruse i s-a acordat statutul de *subiect* al toleranței religioase în sistemul de comunicare interconfesională și interreligioasă controlat de stat.

Aspectul de politică externă al politicii de toleranță religioasă

Problemele naționale și religioase ale Imperiului Rus, care au influențat formarea legislativă a limitelor toleranței religioase, ceea ce, la rândul său, a determinat practica rezolvării acestor probleme și, uneori,

¹⁶ Codul de legi al Imperiului Rus. Vol. 14.. Art. 20–24; Codul pedepselor penale și corecționale. Art. 209.

¹⁷ Codul de Legi al Imperiului Rus. Sankt Petersburg, 1896. Vol. 11. Partea 1. Art. 4.

¹⁸ Codul pedepselor penale și corecționale. Art. 184–187.

originea lor, nu pot fi considerate în afara contextului mediului teritorial. În special, problemele poloneze și ucrainene, cu componenta lor confesională, nu pot fi analizate fără a lua în considerare Galiția, care făcea parte din Austro-Ungaria, precum și alte teritorii situate în afara imperiului. Între imperii a existat nu doar un schimb de idei și fonduri trimise pentru a sprijini diverse mișcări de cealaltă parte a frontierei, ci și un schimb de personal foarte intens al activiștilor mișcărilor naționale. La acest schimb au participat și clerici. Pentru a studia aspectul religios al proceselor de formare a identităților naționale, este necesar să se țină cont de factorul extern, adică participarea „în joc” nu numai a actorilor intraimperiali, ci și a celor străini. Este suficient să reamintim apartenența unor mari grupuri etnice la religii universale, ale căror principale centre sunt situate în afara granițelor Rusiei. Pentru catolicism, un astfel de centru a rămas Roma, pentru protestantism și botez – Germania, pentru islam – Istanbul, pentru lamaști – Lhasa. Regiunile occidentale și baltice erau direct adiacente graniței imperiului, de unde se așteptau amenințări militare. În contextul unificării Germaniei și al tensiunii crescânde cu Imperiul Austro-Ungar, lupta pentru influență asupra identității grupurilor etnice și dorința de a le „proteja” nu numai de influența politică, ci și de expansiunea culturală, lingvistică și, vom adăuga noi, religioasă a proiectelor poloneze și germane de construcție națională au fost din ce în ce mai mult percepute de autocrație ca o sarcină prioritară.

Evaluând situația din sfera politicii religioase a Imperiului Rus, procurorul-șef al Sfântului Sinod, K.P. Pobedonostsev, a avut motive să exprime următoarea opinie reprezentanților Uniunii Evanghelice Elvețiene: „Rusia menține convingerea profundă că nicăieri în Europa confesiunile heterodoxe și chiar necreștine nu se bucură de o libertate atât de largă ca în rândul poporului rus. Din păcate, în Europa nu vor să recunoască acest adevăr. De ce? Doar pentru că acolo conceptul de libertate a confesiunii a fost amestecat cu dreptul necondiționat de a o propaga. Și iată sursa plângerilor dumneavoastră cu privire la legile noastre privind seducerea față de Ortodoxie și îndepărtarea de ea! În aceste legi, protejând confesiunea dominantă în Rusia și eliminând încălcarea păcii sale, Europa vede o restrângere a libertății pentru alte confesiuni, chiar persecutarea lor... Da, din păcate pentru sentimentul creștin, nu a venit încă momentul pentru o întâlnire pașnică a ideilor creștine din Orient și Occident; «Confesiunile

occidentale nu sunt încă libere de viziunile lumești, de încălcarea puterii și chiar a integrității Rusiei»¹⁹.

După cum observă A.I. Miller, densitatea și multidimensionalitatea interacțiunii în domeniul politicii naționale dintre imperiile continentale vecine în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea - începutul secolului al XX-lea sunt calitativ diferite de utilizarea cărții „naționale”, tipică competiției geopolitice dintre imperii. Înțelegerea multor procese din domeniul politicii naționale necesită luarea în considerare a imaginii de ansamblu în macrosistemul imperiilor continentale ale Romanovilor, Habsburgilor, Hohenzollernilor și Imperiului Otoman. Panslavismul a fost un factor important în situația internă din Imperiul Habsburgic și de la Înalta Poartă, iar în Rusia a revendicat rolul, dacă nu oficial, atunci al unei ideologii oficiale. Sprijinul pentru panturcism și panislamism în rândul musulmanilor ruși a devenit o formă de contraatac pentru Istanbul, ca răspuns la panslavism și la sprijinul acordat de Sankt Petersburg mișcărilor naționale ale slavilor balcanici. La rândul său, pangermanismul a legat Prusia - Germania atât de Imperiul Habsburgic, cât și de Rusia, de regiunea sa Ostsee²⁰. Astfel, politica internă de toleranță religioasă, adică practica implementării domeniului legal stabilit al drepturilor și privilegiilor confesiunilor și religiilor, a dobândit, în mod necesar, o dimensiune de politică externă.

Componentă de toleranță religioasă a politicii naționale

Celebrul cercetător al istoriei sociale a Rusiei imperiale, B.N. Mironov, identifică patru principii ale politicii naționale implementate de monarhie în perioada secolelor al XVIII-lea - începutul secolului al XX-lea²¹.

Astfel, primul principiu fundamental în teritoriile încorporate a fost păstrarea ordinii administrative, a legilor și instituțiilor locale, a

¹⁹ Arsenyev K.K. Libertatea conștiinței și toleranța religioasă: Culegere de articole. Sankt Petersburg, 1905. pp. 3–5.

²⁰ Miller A.I. Imperiul Rus, orientalismul și procesele de formare a națiunilor în regiunea Volga. Științe politice. Naționalism – Cercetări recente: Colecție de lucrări științifice. Moscova, 2002. Nr. 4. p. 36.

²¹ Mironov B.N. Istoria socială a Rusiei în perioada imperială (secolele al XVIII-lea – începutul secolului al XX-lea) Sankt Petersburg, 1999. Vol. 1. p. 30–34.

relațiilor de proprietate funciară, a credințelor, limbii și culturii care existau înainte de aderarea la Rusia.

Principiile fundamentale ale toleranței religioase imperiale în domeniul relațiilor stat-religioase și interreligioase și-au găsit întruchiparea legislativă în articolele 44 și 45 din Legile fundamentale ale Imperiului Rus. În acest fel, puterea autocratică a asigurat legitimitatea practicii imperiale a toleranței religioase ca mijloc necesar pentru atingerea stabilității socio-politice într-o societate distinsă prin diversitate religioasă și etnică. Astfel, articolul 44 prevedea că „toți supușii statului rus care nu aparțineau Bisericii dominante, naturali și prin cetățenie, precum și străinii care se aflau în slujba Rusiei sau locuiau temporar în Rusia, se bucurau pretutindeni de exercitarea liberă a credinței și a cultului lor conform riturilor acesteia”. Articolul 45 din Legile fundamentale prevedea că „libertatea credinței este acordată nu numai creștinilor de confesiuni străine, ci și evreilor, musulmanilor și păgânilor, iar toate popoarele care locuiesc în Rusia Îl glorifică pe Dumnezeu Atotputernicul în diferite limbi, conform legii și confesiunii strămoșilor lor, binecuvântând domnia monarhilor ruși, rugându-se Creatorului universului pentru o creștere a prosperității și întărirea puterii imperiului”²². Astfel, în conformitate cu legislația rusă, toleranța religioasă însemna o anumită independență religioasă față de confesiunile, religiile și grupurile religioase creștine „străine”, recunoscute în imperiu și aflate sub controlul statului.

„Trebele spirituale ale creștinilor de confesiuni străine și ale necredincioșilor sunt gestionate de administrațiile lor spirituale speciale, desemnate în acest scop de către autoritatea autocratică supremă. Aceste administrații, în îndeplinirea treburilor și îndatoririlor lor, acționează conform regulilor și regulamentelor credinței lor, dar, în același timp, respectă cu strictețe legile statului și, în conformitate cu datoria jurământului loial, protejează toate drepturile și privilegiile sacre ale Majestății Sale Imperiale și legile statului”²³.

Gestionarea societăților religioase recunoscute oficial se afla sub jurisdicția Ministerului Afacerilor Interne, în special a Departamentului

²² Codul de legi al Imperiului Rus. Sankt Petersburg, 1892. Vol. 1. Partea 1. Legi fundamentale ale statului. Articolele 44–45.

²³ *Ibidem*, vol. 11, partea 1, art. 3.

pentru Afaceri Spirituale ale Confesiunilor Străine. Următoarele confesiuni se aflau sub jurisdicția acestui departament: gregoriană armeană, romano-catolică, evanghelică luterană, reformată, evreiască, musulmană și lamaită. Departamentul era responsabil de Colegiul Spiritual Romano-Catolic, care era format din președinte (Mitropolitul Bisericii Romano-Catolice din Imperiu), membri ai asesorilor permanenți din dieceze, procuror și funcționari ai cancelariei. Colegiul era responsabil de administrațiile diecezane romano-catolice și de instituțiile de învățământ (Academia Teologică Romano-Catolică din Sankt Petersburg și seminarul); Consistoriul General Evanghelic Luteran, care era format din președintele secular, vicepreședintele spiritual, membri seculari și spirituali, procuror și funcționari ai cancelariei. Consistoriile locale erau subordonate Consistoriului General. Adunarea Spirituală din Orenburg și Consiliul Spiritual din Tauridă erau responsabile de gestionarea afacerilor musulmane. O comisie rabinică specială era atașată departamentului ca organism consultativ pentru afacerile evreiești. Conducerea societăților religioase neortodoxe și necreștine diferă semnificativ de conducerea Bisericii Ortodoxe. În primul rând, acestea nu aveau o instituție supremă responsabilă de toate afacerile unei anumite religii, cu excepția Bisericilor Romano-Catolice și Gregorane Armene. În al doilea rând, cu excepția Bisericii Romano-Catolice, organizarea conducerii tuturor celorlalte societăți religioase includea, într-o măsură mai mare sau mai mică, principiul autoguvernării electiv²⁴.

Dacă, în conformitate cu legislația, Biserica Ortodoxă era numită „dominantă”, atunci confesiunile creștine neortodoxe se bucurau de statutul de „patronizate”, adică cele care „se bucură de cel mai milostiv patronaj al împăratului, „ca suveran creștin”²⁵. Astfel, în Carta Confesiunilor Străine despre Biserica Gregoriană Armeană se spunea: „Biserica Gregoriană Armeană din Imperiul Rus, alături de alte confesiuni străine, se bucură de cel mai milostiv patronaj al împăratului suveran”²⁶.

Paternalismul imperial era o componentă necesară a politicii religioase, care se exprima într-o serie de privilegii semnificative consacrate

²⁴ Korkunov N.M. Legea statului rus. p. 502.

²⁵ Codul de legi al Imperiului Rus. Sankt Petersburg, 1892. Vol. 1. Partea 1. Art. 42.

²⁶ *Ibidem*, vol. 11, Partea 1, Art.1109.

în Carta Confesiunilor Străine din Codul de Legi al Imperiului Rus. În conformitate cu legislația, monarhul, în calitate de autoritate supremă, avea dreptul de a soluționa cele mai importante cazuri ale confesiunilor pe care le patrona. Astfel, societățile religioase, devenind privilegiate, au dobândit, într-o anumită măsură, statutul de societăți de stat. Gradul de privilegiu al confesiunilor și religiilor individuale corespundea semnificației politice a grupurilor etnice care se identificau cu acestea²⁷. Tutela guvernamentală, care se concretiza în reglementarea obligatorie a conducerii societăților religioase, în prerogativa guvernamentală de a ocupa cele mai înalte funcții bisericești, își avea justificarea rațională în faptul că instituțiile comunităților religioase recunoscute erau înzestrate cu unele funcții ale puterii seculare.

În același timp, controlul guvernamental implica restricționarea unui număr de drepturi, în primul rând pentru Biserica Romano-Catolică, ai cărei reprezentanți comunicau „cu curtea romană doar prin intermediul ministrului de interne”. În conformitate cu procedura stabilită, „niciun act, bulă, mesaj, instrucțiune sau orice fel de decret sau ordin al Papei romane și al guvernului său nu are forță juridică în statul rus, cu excepția Regatului Poloniei”, fără permisiunea guvernului rus²⁸.

Legislația rusă proteja Biserica Ortodoxă de apostazia ortodocșilor și, în același timp, proteja toate confesiunile creștine de apostazia adeptilor lor către comunități religioase necreștine. Astfel, pentru îndepărtarea de credința creștină „către credința mahomedană, evreiască sau altă credință necreștină”, vinovatul era condamnat la muncă silnică pe o perioadă de 8 până la 10 ani. Dacă se folosea violența pentru a forța apostazia față de creștinism, pedeapsa era majorată de la 12 la 15 ani²⁹. Funcționarea sistemului de relații dintre instituțiile seculare și instituțiile religioase tradiționale, construit în acest fel, permitea monarhiei să considere aceste relații ca un mijloc suplimentar de afirmare a legitimității autorității supreme și a stabilității interne a comunităților religioase în sine.

²⁷ Reisner M.A. Statul și credinciosul: Colecție de articole. Sankt Petersburg, 1905. pp. 162–164.

²⁸ Structura Bisericii Romano-Catolice din Rusia (fără Regatul Poloniei). Sankt Petersburg, nr. 15.

²⁹ Art. 184 din Codul pedepselor penale și corecționale.

Misiunea ortodoxă și problemele formării identității religioase și etnice

După cum am menționat deja, doar Biserica Ortodoxă, în calitate de „principală” și „dominantă”, avea dreptul exclusiv de a-i convinge pe toți supușii neortodocși ai Imperiului să-i accepte credința, dar, în același timp, conform legii, „nu trebuia să folosească nici cea mai mică metodă coercitivă, ci trebuia să aștepte convertirea voluntară, căci credința”, spune legea, „este generată de harul Domnului, învățatură, blândețe și, mai ales, exemple bune. Prin urmare, așa cum a remarcat profesorul M. Krasnozhen, Biserica nu avea o misiune specială de a converti creștinii de confesiuni străine la ortodoxie”³⁰. Biserica Ortodoxă Rusă considera misiunea și mărturia creștină ca parte integrantă a doctrinei ortodoxe. În același timp, misiunea în rândul populației necreștine în perioada sinodală a istoriei Bisericii Ruse (1700–1917) nu poate fi considerată o inițiativă pur bisericească; într-o mare măsură, ea a fost dirijată de stat, care a stabilit anumite sarcini pentru Biserică în cadrul politicii sale interne. Misiunea bisericii a fost susținută de stat în conformitate cu politica de rusificare a non-rușilor. Conform observației lui P. Vert, cercetător al politicii misionare din regiunea Volga-Kama, relația dintre convertirea la ortodoxie și rusificare a fost foarte complexă și variată. Se poate vorbi, de asemenea, despre versiuni speciale ale ortodoxiei care au fost stabilite în mediul „non-rus”³¹. Autoritățile au ajutat Biserica Ortodoxă Rusă în activitatea misionară în regiunile Volga, Ural, Siberia, Turkestan și Caucazul de Nord în rândul musulmanilor, budiștilor lamiști, păgânilor, precum și în ceea ce privește evreii din nord-vestul și sud-vestul Rusiei. Biserica Rusă și-a abandonat misiunea organizată printre evrei, mutând, potrivit lui I.K. Smolich³², responsabilitatea botezului către episcopii diecezani, care executau decretele Sfântului Sinod dacă evreii își raportau disponibilitatea de a se converti la creștinism. Cu toate acestea, sprijinul legislativ, administrativ și financiar pentru misiunea internă a Bisericii în rândul populației necreștine, ca țintă a politicii rusești, a jucat un anumit rol, deși, de regulă, limitat și subordonat. Scopul principal al statului a fost politica condiționată pragmatic de

³⁰ Berdnikov I.S. Scurt curs de drept bisericesc. P. 241.

³¹ Miller A.I. Imperiul Rus, orientalismul și procesele de formare a națiunilor în regiunea Volga. P. 34.

³² Smolich I.K. Istoria Bisericii Ruse. P. 220.

menținere a stabilității național-religioase și socio-politice a Rusiei în societate, distinsă prin diversitate religioasă, etnică, socială și economică. Astfel, toleranța religioasă de tip stat-bisericesc, influențată de tendințele liberale vest-europene încă din timpul domniei Ecaterinei a II-a, corespundea, în esență, practicii politice a monarhiei supranaționale, cu prioritatea principiilor dinastice și de clasă imperiale generale față de cele religioase-etnice și lingvistice.

Necesitatea menținerii constante a ordinii publice în vastul spațiu eurasiatic, împărțit în numeroase granițe etnice și religioase care separă comunități cu o credință clar definită și definite de o cultură legată organic de această credință, unele de altele, a fost condiționată de însăși natura puterii de stat. Politica de integrare sub forma „rusificării” a fost dusă la bun sfârșit în diferite regiuni și între diferite popoare cu profunzime și intensitate variabile și, uneori, cu abateri de la linia generală. Diferențierea acestei politici a fost direct dependentă de gradul de apropiere lingvistică, confesională și culturală a popoarelor și de pericolul pe care separatismul îl reprezenta pentru formarea unui singur stat național³³, monarhia rusă, ținând cont de tensiunea din atmosfera religioasă și politică de la granițele de vest ale Rusiei în legătură cu „chestiunea poloneză” (revoltele din 1830-1831 și 1863-1864), complicarea relațiilor dintre ortodoxie și protestantism în țările baltice, care a început în anii 1940. În secolul al XIX-lea, odată cu extinderea influenței tătaro-musulmane în regiunea Volga, precum și cu confruntarea interetnică creștino-musulmană din Transcaucazia, s-a căutat să se prevină expansiunea catolică în rândul populației ortodoxe din Belarus și Ucraina, bazându-se pe principiile toleranței religioase tradiționale. O dovadă a acestei dorințe a fost atitudinea negativă a statului față de prozelitism, ca sursă potențială de conflicte și tensiuni interreligioase.

În legislația religioasă, poziția statului ca adversar fundamental al prozelitismului și-a găsit expresia în următoarea prevedere a legii: „Aceleași reguli de toleranță pe care le menține guvernul obligă fiecare autoritate spirituală și fiecare persoană privată de credință creștină străină și de alte credințe să nu atingă convingerea conștiinței adepților altor credințe în chestiuni de credință”³⁴.

³³ Mironov B.N. Istoria socială... p. 63.

³⁴ Codul de legi al Imperiului Rus. Sankt Petersburg, 1892. Vol. 11. Partea 1. Art. 256.

Acest principiu, caracteristic relațiilor dintre biserică și stat, a fost consacrat în cartea Bisericii Luterane și în regulamentul privind Biserica Armeano-Gregoriană, care prevedea că membrii acestor comunități bisericești „trebuie să se abțină cu grijă de la orice încălcare a respectului cuvenit pentru alte credințe liber profesate în imperiu, în special de la prozelitism, care este strict interzis de legile statului”³⁵. Urmărind acest obiectiv, guvernul a interzis intrarea iezuiților în Rusia³⁶.

În acest fel, puterea autocratică a declarat fără echivoc că, în politica sa de toleranță religioasă, menită să mențină o ordine juridică stabilă care să reglementeze procesele complexe de comunicare interreligioasă, a pornit de la principiile paternalismului ortodox imperial, menit să conserve și să stabilizeze granițele religioase și etnice în cadrul vastului stat eurasiatric. Protejând Ortodoxia ca și credință dominantă a rușilor, bastionul statalității ruse, legislația, așa cum s-a menționat deja, definea alte credințe creștine ca fiind „străine”. Prin urmare, prozelitismul neortodox era considerat de guvern și Biserică un instrument de asimilare etnoculturală, îndreptat, în primul rând, împotriva unității religioase a poporului rus, precum și a identității religioase a minorităților etnice. Inseparabilitatea problemelor naționale și religioase a fost evidențiată de practica misionară, care a fost persecutată prin lege, conform experienței căreia predicarea catolicismului a fost asociată cu polonizarea, predicarea protestantismului cu germanizarea și predicarea islamului cu tatarizarea.

R. Dzherasi, în cartea sa „Fereastra spre Est. Identități naționale și imperiale în Rusia țaristă târzie”, notează că identitățile etnice depindeau, adesea, de factorul religios. În special, în situația tipică regiunilor Volga și Ural, convertirea unui musulman la ortodoxie îl izola într-un grup special de kriașeni, convertirea animiștilor păgâni la ortodoxie era adesea însoțită de o schimbare a identității lor în rusă, iar convertirea la islam în tătară. În acest mediu, nu doar eterogen, ci și instabil în identitatea sa, au apărut condițiile pentru conflictul dintre două proiecte expansioniste de construcție națională, rus și tătar. În regiunea de Vest, proiectele rusești și poloneze s-au luptat pentru influență în mediile belarus, rusești și lituanian, iar în regiunea baltică, proiectul rusești a concurat cu cel german. Politica autorităților față

³⁵ Codul de legi al Imperiului Rus. Sankt Petersburg, 1892. Vol. 11. Partea 1. Art. 1110.

³⁶ Codul de legi al Imperiului Rus. Vol. 9. Art. 419, nota.

de diverse grupuri etnice depindea de numărul lor, de puterea elitelor lor și de religia pe care o profesau. Grupurile mari, cu o structură socială completă, care profesau una dintre religiile lumii, erau percepute ca fiind mai periculoase. Nu cel mai puțin important factor a fost capacitatea de a asimila grupuri etnice mai mici și mai slabe. Rusificarea acestor grupuri mici a fost întotdeauna considerată un obiectiv ideal; în cazuri extreme, statul era chiar pregătit să promoveze identitatea lor specială pentru a preveni extinderea unor grupuri mai puternice³⁷.

Așa cum s-a mai spus, Teritoriul de Nord-Vest ar trebui inclus printre regiunile care au devenit arena rivalității dintre proiectele rusești și poloneze de construcție națională. În această regiune, colonizarea polono-catolică limitată de guvern, pe de o parte, și restaurarea pozițiilor pierdute istoric ale Bisericii Ruse, inițiată activ de contele N.M. Muravyov și adepții săi, pe de altă parte, au definit apartenența confesională drept principalul factor în identificarea etnică a belarușilor ortodocși ca „naționalitate rusă”.

Demarcarea consecventă a granițelor confesionale între catolici și ortodocși după abolirea uniunii la Conciliul de la Polotsk din anul 1839, prin determinarea afilierii religioase a foștilor uniți pe baza normelor legislației religioase și a „Regulilor” aprobate suprem din 17 aprilie 1842, a fost simultan o practică de demarcare etnică în rândul populației autohtone. Procesul de depășire a estompării granițelor identității religioase între foștii uniți, realizat de reprezentanții clerului ortodox și catolic, a fost ambivalent.

Pe de o parte, a contribuit la consolidarea mobilizării etnice atât a populației ortodoxe, cât și a celei catolice, actualizând identitatea religioasă ca o componentă verticală a identității de clasă și locale, pe de altă parte, a creat condiții pentru tensiuni interconfesionale în cazurile generate de practica integrării formale a foștilor uniți în ortodoxie. În zonele cu identitate religioasă și etnică instabilă (dieceze cu o populație mixtă ortodoxă-catolică și, mai ales, Episcopia de Kholm-Varșovia, în care poziția uniunii a fost deosebit de puternică, iar reunificarea uniților cu ortodoxia în 1875 a fost preponderent formală), a apărut problema „celor care persistă în latinism”. Acești oameni erau considerați formal ortodocși, rămânând în

³⁷ Miller A.I. Imperiul Rus, orientalismul și procesele de formare a națiunilor în regiunea Volga. p. 34.

esență uniati. „Persistenții”, numărând peste 100.000 de persoane, nu doreau să rămână în Biserica Ortodoxă, refuzau să meargă la bisericile ortodoxe și să îndeplinească slujbe spirituale cu preoți ortodocși. Într-o situație în care Biserica Greacă Uniată de pe teritoriul Rusiei a fost desființată și exclusă din legislație ca obiect al toleranței religioase, foștii uniati au căutat să se convertească la Biserica Romano-Catolică de rit latin. Guvernul și Sfântul Sinod, acționând în cadrul legislației, au luat în considerare activitatea de „propagandă latino-poloneză” în rândul „persistenților” și nu au permis convertirea liberă a foștilor uniati la catolicism, rezolvând problemele schimbării confesiunilor cu ajutorul unei proceduri birocratice. Cazurile de apartenență religioasă ale foștilor uniati până în 1882 se aflau sub jurisdicția autorităților civile, apoi erau transferate instituțiilor departamentului spiritual ortodox. Deciziile cu privire la aceste cazuri au fost luate pe baza „Regulilor de îndrumare în examinarea și soluționarea cazurilor religioase ale foștilor uniati ai Episcopiei de Kholm-Varșovia” din anii 1892 și 1898³⁸. Conform Mitropolitului Elogiul (Georgievski): „Regulile care ar fi trebuit respectate în timpul examinării erau formale: cine erau strămoșii? Dacă erau catolici, petiționarului i se putea permite să se întoarcă la catolicism; dacă erau uniati, era imposibil.”³⁹ Această abordare genealogico-birocratică tradițională a determinării afilierii religioase, care limita semnificativ drepturile individului în alegerea unei confesiuni, a existat până la emiterea manifestului privind toleranța religioasă din 17 aprilie 1905, care permitea libera convertire la alte confesiuni. Ca urmare a abolirii uniunii pe teritoriul Rusiei în anii 1839, 1875, majoritatea țăranimii belaruse, care fusese ortodoxă până în secolul al XVII-lea, s-a întors la Biserica Rusă, experimentând procesul de reconstrucție a identității lor religioase și etnice în noi condiții istorice, în timp ce belarușii autohtoni, care acceptaseră catolicismul, au dobândit o nouă identitate etnică.

Rămâne de adăugat că normele de toleranță religioasă consacrate în legislația rusă au mărturisit faptul că monarhia ortodoxă a urmărit scopul de a păstra identitatea religioasă și, în consecință, pe cea etnică și conștiința de sine a tuturor comunităților religioase heterodoxe recunoscute, incluse în

³⁸ Cel mai umil raport al procurorului șef al Sfântului Sinod, K. Pobedonostsev, despre departamentul confesiunii ortodoxe pentru anul 1898. Sankt Petersburg, 1901. - pp. 30-35.

³⁹ Evlogi (Georgievski), Mitropolit. Calea vieții mele. M., 1994. — pp. 95-96.

populația imperiului nu numai în perioada pre-reformă, ci și în cea post-reformă.

A. Kappeler notează: „Identitatea etno-lingvistică și cea confesională (în perioada post-reformă) erau încă strâns interconectate, iar această legătură, de regulă, se consolida. Modernizarea a schimbat natura imperiului ca stat multinațional. Reformele, în primul rând reforma țărănească și industrializarea, au contribuit la mobilizarea de noi straturi sociale și grupuri etnice. Mișcările naționale asociate cu procesele de modernizare au format societăți divizate orizontal în diverse stări, în națiuni integrate vertical, conștiente de integritatea lor culturală și care își susțineau revendicările politice. Limba rusă, cultura rusă și ortodoxia au fost intens utilizate ca instrument pentru omogenizarea imperiului”⁴⁰.

Totuși, în opinia noastră, unul dintre factorii restrictivi și corectivi ai omogenizării, remarcat de A. Kappeler, a fost sistemul religios al statului rus, care, evoluând în conformitate cu obiectivele politicii naționale de la periferia imperiului, a contribuit nu numai la conservarea, ci și la consolidarea identității etno-lingvistice și confesionale, adică la procesul de formare a națiunilor și a conștiinței de sine naționale a popoarelor Imperiului. În consecință, rusificarea, realizată sub forma unei misiuni ortodoxe, nu amenința și nu putea amenința existența unor grupuri etnice mari, a căror identitate religioasă și etnică era protejată de lege și de politica de toleranță religioasă.

A doua piatră de temelie a politicii naționale a fost cooperarea largă a guvernului imperial cu elitele non-ruse, majoritatea primind drepturile nobilimii ruse.

În ceea ce privește confesiunile și comunitățile religioase heterodoxe recunoscute, care includeau Biserica Romano-Catolică, Evanghelică Luterană și Evanghelică Reformată, Biserica Gregoriană Armeană și necredincioșii - islamici (atât sunniți, cât și șiiți), budiști, evrei și karaiți, aceștia se bucurau de privilegii speciale, în multe privințe complet identice cu Biserica Ortodoxă, ca fiind „primate și dominante”. Comunitățile religioase recunoscute aveau dreptul la cult public, existența oficial recunoscută a clerului ca o clasă privilegiată specială. Societăților religioase li se recunoșteau drepturile persoanelor juridice, forța obligatorie a

⁴⁰ Kappeler A. Rusia – un imperiu multinațional. p. 120.

jurămintelor monahale, dreptul de a ține acte de stare civilă, putere disciplinară, jurisdicție asupra problemelor maritale și cenzură spirituală⁴¹. Beneficiile fiscale, scutirea de serviciul militar și scutirea de pedepsele corporale erau dovezi că statul rus recunoștea statutul de serviciu ecleziastic al clerului confesiunilor creștine „străine”, distingându-i de alte grupuri ale populației (similar cu clerul Bisericii Ortodoxe Ruse). Clerul neortodox (protestant catolic și gregorian armean) se bucura de toate drepturile de onoare și avea dreptul de a primi ordine și cruci pectorale pentru slujirea sa sânguincioasă. Copiii clerului neortodox se bucurau de drepturile cetățeniei ereditare și personale ereditare⁴².

Proprietatea bisericilor și mănăstirilor neortodoxe se afla sub protecția guvernului și era protejată de lege ca proprietate de stat. În ceea ce privește instituțiile locale și atribuțiile orășenești, proprietățile și clădirile instituțiilor bisericești de confesiuni străine se bucurau de aceleași privilegii ca și instituțiile Bisericii Ortodoxe⁴³.

Anumite privilegii au fost acordate clerului de credințe necreștine, cu excepția celui păgân, dar într-o măsură mai mică decât clerului creștin. Clerul musulman (sunnit și šiit) și copiii lor se bucurau de libertate față de pedepsele corporale și taxele și impozitele statului, cu excepția serviciului militar⁴⁴. Guvernul imperial, interesat să aibă rabini educați în fruntea societăților evreiești, a înființat școli rabinice în anul 1844, echivalându-le cu gimnaziile în ceea ce privește materiile de învățământ general. Rabinii erau considerați gardieni și interpreți ai legii evreiești. Aceștia erau însărcinați cu ținerea registrelor de nașteri, efectuarea riturilor de circumcizie a sugarilor și de numire a acestora, căsătorii, divorțuri și înmormântări. Rabinii se bucurau de drepturile onorifice ale negustorilor din prima breaslă din Zona de Așezare Evreiască. Ei și copiii lor erau scutiți de pedepsele corporale. Îndatoririle autorităților locale pentru rabini erau suportate de societățile care îi alegeau. Acei rabini care își îndeplineau îndatoririle impecabil timp de cel puțin 10 ani erau decorați cu medalii de aur.

⁴¹ Korkunov N.M. Legea statului rus. S. 500.

⁴² Codul de legi al Imperiului Rus. Legi despre stat. Sankt Petersburg, 1892. Vol. 9. Art. 502–506.

⁴³ *Ibidem*, vol. 11, partea 1, art. 1017.

⁴⁴ Berdnikov I.S. Scurt curs de drept bisericesc. p. 210, 236.

Astfel, prin singularizarea legală a clerului heterodox și neortodox drept clasă privilegiată, monarhia îl considera o forță integratoare care forma și păstra unitatea spațiului imperial, a cărui garanție era protecția legislativă a diversității religioase și etnice a imperiului.

Al treilea principiu fundamental al politicii naționale a constatat în crearea anumitor avantaje în statutul juridic al non-rușilor în comparație cu rușii. Cu ajutorul sistemului fiscal, guvernul a menținut în mod deliberat o astfel de situație, încât nivelul de trai material al non-rușilor care locuiau în periferiile naționale era mai ridicat decât cel al rușilor; popoarele non-ruse plăteau întotdeauna impozite mai mici și se bucurau de diverse beneficii.

În conformitate cu principiul enunțat, un sistem specific de privilegii structurate ierarhic a fost extins de la clerul creștin heterodox și celui necreștin.

O trăsătură caracteristică a poziției Bisericii Ortodoxe „dominante” era faptul că întreținerea acesteia nu era încredințată, precum bisericile de stat occidentale, fondurilor statului. Mai mult, legea nici măcar nu stabilea taxe obligatorii din partea enoriașilor pentru întreținerea acesteia, în timp ce articolul 353 din Statutul Confesiunilor Străine privind gestionarea treburilor spirituale ale creștinilor de confesiune evanghelică luterană „încuraja enoriașii să ofere pastorului sprijinul necesar”⁴⁵. Cel mai înalt cler protestant își primea întreținerea din tezaurul statului.

Situația materială a clerului Bisericii „dominante” era mai rea decât cea a clerului catolic, care își primea sprijinul din trezorerie (articolul 133, Statutul Confesiunilor Străine) și dobânzi dintr-un capital special, aflat sub jurisdicția Ministrului Afacerilor Interne⁴⁶.

Toate societățile religioase recunoscute de lege erau persoane juridice și aveau dreptul de a deține proprietăți. Au fost stabilite anumite restricții privind achiziționarea de bunuri imobiliare, dar pentru Biserica Ortodoxă Rusă acestea erau mai mari decât pentru alte comunități religioase⁴⁷.

⁴⁵ Codul de legi al Imperiului Rus. Sankt Petersburg, 1892. Vol. 11. Partea 1. Art. 353.

⁴⁶ *Ibidem*, pp. 292–293.

⁴⁷ Korkunov N.M. Legea statului rus. p. 520.

Pe baza celor de mai sus, reiese că politica națională a guvernului nu a urmărit scopul de a transforma poporul rus în cel dominant, iar legislația imperiului, care afirmă în mod tradițional Biserica Ortodoxă drept cea „primară” și „dominantă”, a mărturisit faptul că această „dominantă” era destul de relativă.

Conform celui de-al patrulea principiu al politicii naționale, criteriile etnice și naționale nu erau decisive în avansarea în carieră. Din această cauză, nu exista nicio legătură între statutul social și naționalitate, iar elitele politice, militare, culturale și științifice ale Rusiei erau multinaționale, incluzând protestanți - germani și finlandezi, polonezi catolici, tătari musulmani și reprezentanți ai numeroaselor popoare non-ruse.

Trebuie menționat că, în acest caz, conținutul integrativ și mobilizator vertical al acestui principiu nu a avut o semnificație universală, din cauza unei serii de restricții legate de apartenența religioasă a supușilor Imperiului. Cu toate acestea, aceste restricții nu numai că nu au împiedicat, dar au și consolidat într-o oarecare măsură identitatea religioasă și etnică a acelor grupuri de populație la care toleranța religioasă nu se extindea pe deplin.

Situația diasporei evreiești

În elaborarea legislației speciale privind evreii, motivul religios a ocupat o poziție dominantă. Senatul Guvernamental din anul 1889 a recunoscut că singura bază pentru limitarea drepturilor evreilor era religia lor. În literatura juridică din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, s-a indicat în repetate rânduri că, printre persoanele aparținând comunităților religioase recunoscute de lege, doar evreii erau supuși unor restricții semnificative în drepturi, în funcție de religia lor⁴⁸. Cu toate acestea, Ministerul Afacerilor Interne a interpretat diferit interdependența drepturilor personale ale evreilor cu afilierea lor religioasă. Trebuie menționat că, în practica lor legislativă de elaborare a noii legislații privind libertatea de conștiință în anul 1906, juriștii Ministerului Afacerilor Interne au interpretat poziția rabiniștilor evrei în felul următor: „Trecând la restricțiile în

⁴⁸ Korkunov N.M. Op. cit. Pp. 495–496; Gradovsky A.D. Principiile dreptului statului rus. Partea 1. p. 337.

domeniul drepturilor personale și de proprietate stabilite de lege, ar părea necesar să se includă printre acestea, în primul rând, toate reglementările speciale privind evreii, deoarece odată cu adoptarea creștinismului de către evrei ca **regulă generală**, dispar și toate restricțiile stabilite pentru evrei. Ținând cont, însă, de faptul că baza legislației speciale privind evreii nu este doar o caracteristică religioasă, ci și că legea îi identifică pe evrei ca un grup străin special, plasat în condiții speciale datorită caracteristicilor lor naționale, pare potrivit, atunci când se discută problema libertății de conștiință, să se abordeze doar acele restricții care sunt stabilite de lege exclusiv în funcție de apartenența la o anumită religie și, prin urmare, nu menționează deloc evreii, pornind de la premisa că apartenența la credința evreiască nu ar trebui să servească drept bază pentru nicio restricție în domeniul drepturilor personale și de proprietate.⁴⁹

În legătură cu această circumstanță, multe legi guvernamentale restrictive, dictate de motive economice, aveau un fond religios. Acestea includeau „protejarea populației indigene (ortodoxe) de așa-numita exploatare evreiască”, teama de consolidarea elementelor capitaliste care ar putea exploata țărani și oamenii muncii în general⁵⁰.

Măsurile restrictive de natură economică ar trebui să includă interzicerea evreilor de a locui, achiziționa și închiria proprietăți imobiliare în zonele rurale, restricții privind organizarea comerțului cu băuturi alcoolice etc. Dorința guvernului de a limita posibila influență asupra administrației și legislației unui stat creștin a dictat interzicerea evreilor de a intra în serviciul guvernamental, cu excepția persoanelor cu studii superioare, diplome academice și medicilor, deși nu în toate departamentele și nu peste tot⁵¹. În cele din urmă, majoritatea restricțiilor legale se aplicau tuturor rabinștilor evrei, indiferent de clasa, statutul social sau calificările lor educaționale.

La începutul anilor 1880 (după primele pogromuri izbucnite din motive economice), poziția administrației coroanei din Zona de Așezare Evreiască se rezuma practic la următoarele: potrivit guvernatorului general

⁴⁹ Arhivele Istorice de Stat ale Rusiei (RGIA). F. 821. Op. 150. D. 7, L. 36; Codul de Legi al Imperiului Rus. V. 11, Partea 1. Art. 1299.

⁵⁰ Leontovici V.V. Istoria liberalismului în Rusia. 1762-1914. - M, 1995. - p. 252.

⁵¹ Gradovsky A.D. Opere complete. - V.7. Principiile dreptului statului rus. - Partea 1. Despre structura statului. - Sankt Petersburg, 1901. - p.335.

al Kievului, Podolskului și Volîniei, Drenteln, sarcina guvernului era „să găsească măsuri care să protejeze acum populația creștină de un trib atât de arogant precum evreii, a căror religie neagă apropierea de creștini, ca fiind ceva umilitor pentru ei”; guvernatorul general al Vilnius, Kovno și Grodno, contele Tottleben, afirma că „nu se poate aștepta ca tribul evreiesc să-și dedice talentele, puterea în beneficiul patriei”; iar guvernatorul general interimar al Harkovului declara că „moralitatea talmudică nu pune niciun obstacol pentru evrei dacă este vorba de profit în detrimentul unui străin; «Doar frica de pedeapsă și frica de a provoca măsuri represive împotriva tribului lor îi determină pe evrei să-și înfrâneze instinctele rele îndreptate împotriva populației native»⁵².

Împletitura complexă a problemelor religioase, etnice și socio-economice ale diasporei existente în mediul creștin a obligat guvernul să reglementeze constant procesele de migrație ale evreimii ruse, aflată în creștere demografică și în creștere rapidă a puterii financiare și sociale, bazându-se atât pe interesele statului, cât și pe interesele țărănimii ortodoxe din provinciile vestice și interioare, care se afla într-o situație economică dificilă și avea drepturi de clasă limitate. Mijloacele de reglementare a fluxurilor de migrație au fost Zona de Așezare Evreiască și încurajarea emigrării. La periferia vestică a statului, dreptul supușilor ruși de a locui oriunde în Imperiu, în ceea ce privește evreii, a fost înlocuit cu un permis de rezidență permanentă în 15 provincii. Trebuie menționat că controlul statului asupra rezidenței permanente în Zona de Așezare, precum și asupra rezidenței în sine, nu însemna deportarea forțată a evreilor și relocarea în noi regiuni. Problema era legată de o frontieră administrativă trasată pe linii religioase și etnice în acele regiuni în care evreii trăiseră în comunități compacte timp de secole.

Concurența economică în sfera comerțului și afacerilor, care s-a intensificat în perioada post-reformă, și pogromurile provocate de această concurență, au stârnit îngrijorare în rândul guvernului, care a luat în repetate rânduri măsuri decisive pentru a proteja viețile și bunurile populației evreiești.

Un obstacol serios pentru guvern și administrația coroanei în dezvoltarea unei ordini administrative și juridice echilibrate, care să permită

⁵² Enciclopedia Evreiască - V.1.- M, 1991. - p.829.

evreilor să participe pe deplin la toate sferele vieții publice, a fost: tradiția străveche a exclusivității religioase și etnice a comunității evreiești și izolaționismul religios și cultural pe care l-a provocat; diferența teologic ireconciliabilă dintre teologiile evreiești și creștine, care a contribuit la inevitabila tensiune în relațiile dintre evrei și majoritatea ortodoxă; precum și radicalismul revoluționar al unei anumite părți a populației evreiești.

Situația Vechilor Credincioși

Practica religioasă și juridică a Imperiului includea o serie de restricții semnificative pentru Vechii Credincioși, numiți oficial schismatici până în 1905 (prin decizia Consiliului Local din 1666-1667, aceștia au fost excomunicați din Ortodoxie și nu au fost recunoscuți de stat ca o comunitate religioasă), precum și pentru adepții unor secte nerecunoscute, ci doar tolerate de stat. În mediul Vechilor Credincioși, inițial nu a existat un acord între ei cu privire la multe probleme de doctrină și ritual. Disputele teologice au dus la dezintegrarea Vechilor Credincioși în grupuri (interpretări, acorduri). În raport cu problema principală - ierarhia divină stabilită, adică episcopatul, preoția și problema succesiunii, Vechii Credincioși au fost împărțiți în *Bezpopovți*, care negau preoția Bisericii „Nikoniene” sau chiar preoția în general, și *Popovți*, care recunoșteau preoția. Dorința preoților de a obține preoția, cultul și sacramentele hirotonisite corect din punct de vedere canonic ale Bisericii Ortodoxe a dus la crearea ierarhiei Belokrinitskaya sau „austriacă”, în anul 1846. Autoritățile seculare și ecleziastice au luptat cu perseverență împotriva schismei ca pe o amenințare religioasă - și, în opinia guvernului - și politică. Persecuția vechi-credincioșilor, la care guvernul a recurs în mod repetat, a fost dusă la bun sfârșit de Biserică, iar aceasta a făcut parte din activitatea sa misionară internă. Întrucât schisma a fost în mare parte o schismă, nu o erezie, eforturile Bisericii au vizat readucerea schismaticilor la Ortodoxie. Trebuie menționat că misiunea printre vechi-credincioși, care a fost dusă la bun sfârșit de Biserica Rusă cu sprijinul statului pe tot parcursul secolului al XVIII-lea - începutul secolului al XX-lea, cu grade diferite de intensitate, nu a dus la rezultate semnificative⁵³.

⁵³ Smolich I.K. Istoria Bisericii Ruse. – T.VIII, partea a 2-a. – M., 1997. –p.116,119.

În exercitarea drepturilor lor de clasă și religioase, vechii credincioși s-au bucurat de „incomensurabil mai puțină libertate decât orice alt grup religios (musulmani, budiști, evrei), fără a-i exclude pe păgâni... din cauza lipsei de toleranță față de viața lor religioasă”⁵⁴. Dacă gradul de recunoaștere a „schismei” de către stat a plasat-o, în general, din punct de vedere juridic, la egalitate cu păgânismul, atunci, în unele cazuri, vechii credincioși au fost plasați sub păgâni – străini. Astfel, vechilor credincioși li s-a interzis orice mărturie publică de credință, în timp ce străinilor nu li s-a interzis acest lucru. Vechii credincioși au fost privați de dreptul la căsătoria bisericească legală, în timp ce „fiecare trib și popor”, fără a-i exclude pe păgâni, avea voie să se căsătorească conform regulilor religiei lor sau conform obiceiurilor acceptate, fără participarea reprezentanților autorității seculare. Viața liturgică a vechilor credincioși era supusă unor restricții semnificative. Aceștia nu aveau dreptul de a avea propriile cărți liturgice, ci trebuiau să le achiziționeze de la o tipografie specială, „înființată” de guvern. Vechii credincioși nu trebuiau să aibă propriile imagini și icoane sacre speciale, iar vechii credincioși se puteau alătura breslelor de pictori de icoane doar cu permisiunea ministrului de interne. Spre deosebire de credințele creștine „străine”, comunitățile vechilor credincioși nu aveau nici dreptul de a accepta persoane de confesiuni neortodoxe care se alăturau voluntar „schismei”⁵⁵.

Extinderea drepturilor civile pentru vechii credincioși a început în timpul marilor reforme ale lui Alexandru al II-lea. În anul 1874, a fost adoptată o lege privind căsătoriile „schismaticilor”, cauzată de introducerea serviciului militar universal, conform căreia autoritățile locale au fost obligate să înregistreze căsătoriile vechilor credincioși, înscriindu-le în registre speciale, recunoscându-le astfel ca fiind valide. Această lege a introdus căsătoria civilă în Rusia pentru prima dată. După cum am menționat deja mai sus, menținerea actelor de stare civilă în Imperiu a fost acordată clerului religiilor recunoscute, iar numai pentru vechii credincioși și bapțiști menținerea registrelor a fost atribuită poliției. Constrângerea existentă anterior de a boteza „schismaticii” conform ritului ortodox a fost

⁵⁴Reforme ale toleranței religioase la pragul secolului al XX-lea și starea Bisericii de Stat a Rusiei. Comp. G.M. Kalinin. N. Novgorod, 1905. - p. 11.)

⁵⁵Reisner M.A. Statul și credinciosul. Culegere de articole. - Sankt Petersburg, 1905. p. 195.

eliminată. Astfel, legea din 19 aprilie 1874 a marcat începutul recunoașterii oficiale a „schisme” ca religie specială în rândul poporului rus.

Relaxarea măsurilor restrictive împotriva vechilor credincioși a continuat sub Alexandru al III-lea, în ciuda poziției constant negative asupra acestei probleme a procurorului-șef al Sfântului Sinod, K.P. Pobedonostsev, care considera că „schisma rusă a vechilor credincioși, având rădăcini puternice în trecutul său istoric și în prejudecățile ignoranței, continuă în general să reprezinte un întuneric aproape impenetrabil și o forță greu de depășit... Departe de viața publică, în mijlocul grosolăniei și în întunericul ignoranței, se observă o evlavie fals străveche, aparent ritualistă, se hrănește și se întărește ura fanatică față de Biserica Ortodoxă, ajungând adesea până la punctul de fanatism”⁵⁶.

La rândul său, legea din 3 mai 1883, care și-a datorat apariția deciziei Consiliului de Stat, a confirmat drepturile civile deja acordate vechilor credincioși: libera circulație în întreg Imperiul, comerțul și, în anumite condiții, dreptul de a ocupa funcții publice elective. Legea le permitea vechilor credincioși să țină slujbe închise, să construiască case de rugăciune fără cruci și clopotnițe și garanta invaliditatea celor care oficiau aceste slujbe, deși nu îi recunoștea drept clerici. La fel ca cele anterioare, noua lege interzicea orice propagandă a schisme. Această lege a pus bazele practicii administrative pentru următoarele trei decenii. Conform Codului Penal din 1903, seducerea în schismă se pedepsea cu muncă silnică de până la 10 ani, iar tipărirea și vânzarea cărților vechilor credincioși se pedepseau cu amendă de 300 de ruble⁵⁷.

Legile care persecutau schisma au rămas în vigoare până în 1904-1906. Datorită faptului că intoleranța completă, odată cu apariția legilor din 1874 și 1883, a fost înlocuită de toleranță condiționată, limitată, vechii credincioși - popovți și bezpopovți, așa cum a remarcat la acea vreme celebrul canonist N. Suvorov, au continuat să caute dreptul de a fi „prezenți în pământul rusesc cu aceeași poziție specifică de care se bucură diverși necredincioși de confesiuni necreștine în granițele vastului stat rus:

⁵⁶ Recenzie a activităților Departamentului Confesiunii Ortodoxe în timpul domniei împăratului Alexandru al III-lea. Sankt Petersburg, 1901.-p.238.; Cel mai umil raport al procurorului șef al Sfântului Sinod, K. Pobedonostsev, despre Departamentul Confesiunii Ortodoxe pentru anul 1900. Sankt Petersburg, 1903. pp. 210-225.

⁵⁷ Smolich I.K. Istoria Bisericii Ruse. – Vol. VIII, partea a 2-a. – M., 1997. – pp. 148-149.

evrei, musulmani și păgâni, sau poziția în care se află credințele catolică, protestantă și armeano-gregoriană”⁵⁸. Poziția Bisericii Ruse cu privire la problema egalizării drepturilor vechilor credincioși cu confesiunile „străine” a fost exprimată la începutul anilor '60. Sfântul Filaret al Moscovei: „O schismă nu poate fi comparată cu situația diferitelor credințe existente în stat. O schismă nu poate fi comparată cu confesiunile tolerate în Rusia, care nu își ascund învățăturile de guvern și nu privesc populația rusă indigenă. Dimpotrivă, schismaticii nu dau socoteală guvernului pentru acțiunile lor și, în spiritul prozelitismului lor, nu se vor diferenția niciodată de ortodocși. De aceea există un număr semnificativ (până la 600 de mii) de oameni care oscilează între ortodoxie și schismă. Acești oameni încă participă la slujbele ortodoxe, nu se exclud din Biserică, se tem de responsabilitatea în fața legii, clerul are încă acces la ei, abaterea lor secretă de la ortodoxie nu are încă obrăznicie; dar odată cu relaxarea legilor, toți vor deveni pradă rapidă și irevocabilă a schismei, iar căderea lor deschisă va arăta calea altora.”⁵⁹

Tradiționaliștii ortodocși ruși, partea cea mai conservatoare și stabilă din punct de vedere social a societății ruse, au fost persecutați și discriminați în patria lor din motive religioase. Lipsa drepturilor personale necesare a făcut imposibilă continuarea unei cariere în serviciul guvernamental pentru vechi-credincioși. Din cauza restricțiilor existente, precum și a tradiției persistente a izolaționismului religios și cultural, aceștia nu au putut crea o elită științifică și culturală capabilă să exercite o influență intelectuală semnificativă asupra gândirii publice a țării. Cu toate acestea, activitatea economică extraordinară a vechi-credincioșilor, în mare parte datorită statutului lor juridic special, a dus la faptul că, în secolele XIX - XX, aceștia au reușit să constituie o parte semnificativă a elitei industriale și comerciale a Rusiei.

Populația Rusiei era divizată pe criterii religioase, ceea ce a împiedicat semnificativ influența Bisericii Ortodoxe asupra formării conștiinței naționale de sine. Vechii credincioși, prin însăși existența lor, au scindat unitatea Ortodoxiei ca identificare religioasă universală a poporului rus și au restrâns semnificativ conținutul etnonimului „ruși”, caracteristic

⁵⁸ Suvorov N. Despre originea și dezvoltarea schismei rusești. - Iaroslavl, 1886. - pp.-57-58.

⁵⁹ Culegere de opinii și recenzii ale lui Filaret, Mitropolitul Moscovei și Kolomnei, pe teme educaționale și de stat-bisericesc, publicată sub redacția Preasfințitului Savva, Arhiepiscop de Tver și Kașin. T. V. Partea a doua. M, 1887.-p. 465-466.

acelei epoci. Prin rezistența sa persistentă față de lucrarea misionară sinodală, schisma a mărturisit faptul că credința sa era singura credință cu adevărat rusă și că celelalte credințe, fără a o exclude pe cea dominantă, erau „străine”. Schisma nega caracterul național al Bisericii Ruse și era rivala ei ca purtătoare vie a evlaviei antice „cu adevărat ruse”. Confruntarea ireconciliabilă și prelungită dintre minoritatea ortodoxă-tradiționalistă a poporului rus și majoritatea sa ortodoxă a mărturisit un conflict tragic care a marcat prezența unor granițe rigide de identificare religioasă și culturală în cadrul Marii Rusii. Natura religioasă și ideologică a rivalității dintre părți pe teme prioritare în păstrarea continuității bisericești și etnice a făcut ca conflictul să fie insolubil nu doar în cadrul legislației bisericești de stat existente înainte de 1905, ci și mult mai târziu. Un motiv important pentru stabilitatea și intensitatea conflictului care a divizat Biserica Rusă și conștiința de sine etnică rusă a fost dezacordul privind interpretarea teologică a tradiției bisericești ruse (corectarea cărților liturgice), care la rândul său s-a transformat într-o tradiție puternică de confruntare. În acest caz, limitele toleranței religioase pentru Vechi-Credincioși s-au dovedit a fi extrem de înguste, fiind, alături de patriotismul dinastic imperial, precum și de prezența contradicțiilor de clasă și culturale în interiorul poporului rus însuși, un obstacol semnificativ în calea formării unei conștiințe de sine ruse, unificate în contextul modernizării post-reformă.

Concluzii

Credința ortodoxă și conștiința de sine etnică rusă, strâns legată de aceasta, au aparținut forțelor integratoare care au păstrat și susținut unitatea Imperiului Rus, acestea nefiind singurele principii constitutive, fundamentale ale politicii interne a guvernului rus. Direcția prioritară a acestei politici a fost obținerea loialității politice, atât a supușilor ruși, cât și a celor non-ruși, față de împărații ruși. Stabilitatea unui imperiu multietnic și polireligios nu putea fi asigurată de nicio ideologie etnică sau confesională. Principalul rol integrator, așa cum subliniază A. Kappeler, l-au jucat principiile dinastice, principiile puterii autocratice a suveranului consfințit de voința divină, principiul de clasă care determina legăturile sociale⁶⁰. Totodată, după cum am arătat mai sus, principiile legislative ale politicii

⁶⁰ Kappeler A. Rusia – un imperiu multinațional. p. 120.

religioase, păstrând și susținând structura ierarhică a drepturilor și privilegiilor comunităților religioase ale Imperiului, au exclus principiul dominației primatului și al Bisericii dominante, ajustându-l în conformitate cu interesele imperiale generale ale monarhiei. Spațiul juridic al toleranței religioase a permis monarhiei, desigur, cu anumite dificultăți, să realizeze modernizarea sub semnul „rusificării”, ceea ce în acele condiții însemna nu crearea de avantaje și privilegii pentru ruși și ortodoxie, ci, mai presus de toate, sistematizarea și unificarea guvernării, integrarea tuturor grupurilor etnice într-o singură națiune rusă⁶¹.

În perioada post-reformă, mobilizarea socială și națională a implicat nu doar rușii, ci și numeroase popoare non-ruse, care s-au transformat treptat în națiuni moderne, cu noile lor elite, limbi literare și culturi profesionale extrem de dezvoltate. Acestea, contrar tendințelor de omogenizare și diversificare, de consolidare a unității și de creștere a diferențelor, au sporit tensiunile politice și sociale în imperiul multinațional din perioada târzie⁶².

În aceste condiții, politica legislativă de toleranță religioasă, stabilită istoric și transformatoare, a contribuit la conservarea și dezvoltarea identității religioase și etnice a popoarelor imperiului, cu grade diferite de eficacitate, a cărei stabilitate politică și unitate erau amenințate atât de naționalismul secular, cât și de cel religios, aflat în creștere în procesul de modernizare. Coexistența în cadrul Imperiului a loialității dinastice universale și a loialității diferențiate a grupurilor religioase și etnice ar fi trebuit, din punctul de vedere al legislației privind toleranța religioasă, să ofere stabilitate sistemului atât al relațiilor interreligioase, cât și al relațiilor bisericești-stat. Toleranța religioasă, ca instrument de integrare a grupurilor etnice, a diasporelor și a triburilor imperiului rus într-un singur organism socio-politic, în înfrumusețarea sa legislativă, a protejat mai presus de toate unitatea confesională a poporului rus - ruși mari, ruși mici și belaruși, unind, astfel, interesele bisericești, naționale și statale. Având în vedere faptul că până în anul 1905 și, mai departe, până la Revoluția din februarie 1917, Rusia nu a cunoscut un „separatism real” sau conflicte religioase profunde, se poate concluziona că politica de toleranță religioasă a fost acceptabilă

⁶¹ Mironov B.N. Istoria socială a Rusiei. p. 41.

⁶² Kappeler A. Rusia – un imperiu multinațional. p. 223.

pentru majoritatea societății ruse multietnice și multireligioase, cu câteva excepții bine-cunoscute.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Arsenyev K.K. Libertatea conștiinței și toleranța religioasă: Culegere de articole. Sankt Petersburg, 1905.
2. Belikov V. Activitățile Mitropolitului Moscovei, Filaret, în legătură cu schisma. Kazan. 1895.
3. Berdnikov I.S. Un curs scurt de drept bisericesc. Kazan, 1888.
4. Dieckhoff A. W. Oraș și Biserică. Principii de conducere a credincioșilor verhultani pornind de la conceptul de state creștine. Leipzig, 1872.
5. Dobrotin G.P. Legea și libertatea conștiinței în raport cu învățătura falsă și schisma. Kiev, 1896.
6. Evlogi (Georgievski), Mitropolit. Calea vieții mele. M., 1994.
7. Gradovsky A.D. Opere complete. Sankt Petersburg, 1901. Vol. 7. Principiile dreptului statului rus. Partea 1. Despre structura statului.
8. Kappeler A. Rusia – Un imperiu multinațional. Apariție. Istorie. Dezintegrare. Moscova, 2000.
9. Korkunov N.M. Dreptul statului rus. Ediția a 3-a, revizuită. Sankt Petersburg, 1899. Vol. 1.
10. Krasnozhen M. Necredincioșii din Rusia. Iuriev, 1900. Vol. 1. Situația creștinilor neortodocși din Rusia.
11. Leontovici V.V. Istoria liberalismului în Rusia. 1762-1914. - M., 1995.
12. Miller A.I. Imperiul Rus, orientalismul și procesele de formare a națiunilor în regiunea Volga. Științe politice. Naționalism – Cercetări recente: Colecție de lucrări științifice. Moscova, 2002. Nr. 4.
13. Mironov B.N. Istoria socială a Rusiei în perioada imperială (secolele al XVIII-lea – începutul secolului al XX-lea) Sankt Petersburg, 1999. Vol. 1.
14. Reisner M. Statul creștin (Despre problema relației dintre stat și biserică). Tomsk, 1899.
15. Reisner M.A. Statul și credinciosul. Culegere de articole. - Sankt Petersburg, 1905.
16. Smolich I.K. Istoria Bisericii Ruse. – T.VIII, partea a 2-a. – M., 1997.
17. Suvorov N. Despre originea și dezvoltarea schismei rusești. - Iaroslavl, 1886.
18. Tikhomirov L. Compoziția religioasă a Rusiei și caracterul obligatoriu al politicii religioase istorice pentru statul rus: Revista misionară. Nr. 3, 1902.

19. * * * Arhivele Istorice de Stat ale Rusiei (RGIA). F. 821. Op. 150. D. 7, L. 36; Codul de Legi al Imperiului Rus. V. 11, Partea 1.
20. * * * Carta privind prevenirea și reprimarea infracțiunilor.
21. * * * Cel mai umil raport al procurorului șef al Sfântului Sinod, K. Pobedonostsev, despre Departamentul Confesiunii Ortodoxe pentru anul 1900. Sankt Petersburg, 1903.
22. * * * Codul de legi al Imperiului Rus. Sankt Petersburg, 1892. Vol. 1. Partea 1. Legi fundamentale ale statului.
23. * * * Codul pedepselor penale și corecționale / Publicat de prof. N.S. Tagantsev. Ediția a 5-a, completată. Sankt Petersburg, 1886.
24. * * * Colecție de documente și materiale ale soborului episcopal jubiliar al Bisericii Ortodoxe Ruse. Moscova, 13–16 august 2000. N. Novgorod. 2001.
25. * * * Culegere de opinii și recenzii ale lui Filaret, Mitropolitul Moscovei și Kolomnei, pe teme educaționale și de stat-bisericesc, publicată sub redacția Preasfințitului Savva, Arhiepiscop de Tver și Kașin. T. V. Partea a doua. M, 1887.
26. * * * Enciclopedia Evreiască - V.1.- M, 1991.
27. * * * Recenzie a activităților Departamentului Confesiunii Ortodoxe în timpul domniei împăratului Alexandru al III-lea. Sankt Petersburg, 1901.
28. * * * Reforme ale toleranței religioase la pragul secolului al XX-lea și starea Bisericii de Stat a Rusiei. Comp. G.M. Kalinin. N. Novgorod, 1905.
29. * * * Structura Bisericii Romano-Catolice din Rusia (fără Regatul Poloniei). Sankt Petersburg, nr. 15.

SISTEMUL DE COMANDĂ AL INCIDENTELOR SERVICIULUI DE POMPIERI

FIRE DEPARTMENT INCIDENT CONTROL SYSTEM

Col.(rez). conf.univ.dr.ing.Florin NEACȘA

*Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale
(e-mail neacsaf@yahoo.com)*

Abstract: *De-a lungul anilor, nevoia de a controla și coordona grupuri care necesitau muncă în echipă a avut multe abordări diferite. De la maniera autocratică a armatei, până la forța brutală a unui șef de mină de cărbune, controlul segmentelor unui grup de lucru a fost la fel de variat ca și numărul de persoane care supraveghează sarcina în cauză.*

Cuvinte-cheie: *planificare centralizată; organizare; eficiență; sistem scalar.*

Abstract: *Over the years, the need to control and coordinate groups that require teamwork has taken many different approaches. From the autocratic manner of the military to the brute force of a coal mine foreman, control of segments of a task force has been as varied as the number of people overseeing the task at hand.*

Keywords: *centralized planning; organization; efficiency; scalar system.*

În lumea grupurilor de intervenție în caz de urgență este necesar un sistem care să exercite un control puternic, dar care, în același timp, să rămână suficient de flexibil pentru a se extinde odată cu amplasarea incidentului. Acest lucru a fost realizat prin evoluția sistemului de comandă al incidentelor.

Deși susținătorii recenti ai acestui sistem de comandă și control s-ar putea să nu fie conștienți de el, rădăcinile lui se află în tiparele prestabilite ale teoriei organizaționale. Aceste tipare au fost propuse de creatorii fondatori ai administrării organizaționale moderne, care intenționau să crească productivitatea sistemelor industriale. Aceleași sisteme de management au revenit la normal, iar sectorul privat a început să adapteze sistemul de comandă a incidentelor în planificarea sa de urgență, în special în urma atacurilor din 11 septembrie, și după ce au realizat că dezastrelor,

atât interne, cât și externe, sunt mai ușor de gestionat cu un sistem de comandă și control implementat.

Modelul militar

Până în anii '70, serviciul de pompieri a gestionat întotdeauna ierarhia comenzii folosind un șablon de tip militar. Acesta este un sistem scalar foarte fix, bazat pe unul dintre cele 14 principii administrative ale lui Henri Fayol, regăsite în lucrarea sa „Management general și industrial” din anul 1916. Această structură de comandă în „lanț scalar” este un sistem care prevede că: „Organizațiile complexe necesită un lanț de superiori de la cel mai înalt la cel mai scăzut nivel de autoritate...”¹ Acest stil a funcționat în medii care nu erau complexe prin natura lor, erau răspândite și nu implicau mai multe agenții.

S-a observat că „... sistemele birocratice sau mecanistice tradiționale devin aparent mai nesigure pe măsură ce volatilitatea situațională escaladează.”² Acele incidente care depășesc resursele unei singure organizații sau care traversează granițele jurisdicționale necesită, de asemenea, un sistem de control care are o componentă mai orizontală în structura sa decât permitea vechiul șablon scalar. Acest lucru necesită separarea controlului elementelor fiecărei organizații în zone funcționale, nu doar de-a lungul liniilor ierarhice, și se pretează ideilor lui Luther Gulick despre teoriile diviziunii muncii: „Dacă subdiviziunea muncii este inevitabilă, coordonarea devine obligatorie.”

FIREScope

Necesitatea acestui nivel sporit de structură de comandă a devenit mai evidentă în cadrul serviciului de pompieri în timpul intensificării incendiilor de vegetație care au afectat interfața urbană în anii '70, în principal în California. Incidentele masive au necesitat eforturile combinate ale mai multor agenții de pompieri, precum și ale unităților forestiere, de sprijin civil și ale forțelor de ordine. Problema a devenit multiplă:

¹ Tomkins, Jonathan. *Teoria organizațională și managementul public*. Boston: Thompson Wadsworth, 2005.

² Gregory A Bigley și Karlene H Roberts. „Sistemul de comandă a incidentelor: Organizare de înaltă fiabilitate pentru medii de lucru complexe și volatile.” *Academy of Management Journal* 44.6 (2001): 1281-1299. ABI/INFORM Global, ProQuest. Web.

supervizorii de linie s-au trezit nevoiți să controleze prea mulți subordonați, structuri de comandă diferite implicate din diversele agenții de asistență și linii de autoritate neclare.

Aceste probleme au fost abordate prin intermediul mai multor ani de studiu de către grupul de lucru interinstituțional cunoscut sub numele de *Firefighting Resources of California Organized for Potential Emergencies* (FIRESCOPE). Acest grup de lucru a constatat că există patru domenii funcționale critice, care ar trebui abordate dacă s-ar dezvolta un sistem utilizabil:

1. Sistemul trebuie să fie flexibil din punct de vedere organizațional, pentru a satisface nevoile incidentelor de orice fel și dimensiune.
2. Agențiile trebuie să poată utiliza sistemul zilnic, atât pentru situații de rutină, cât și pentru urgențe majore.
3. Sistemul trebuie să fie suficient de standardizat, pentru a permite personalului dintr-o varietate de agenții și locații geografice diverse să se integreze rapid într-o structură de management comună.
4. Sistemul trebuie să fie eficient din punct de vedere al costurilor.³

După crearea **Sistemul de comandă a incidentelor (ICS)**, acesta a fost văzut ca un model de organizare pentru mai mult decât incendiile de vegetație și a fost adoptat ca parte a Planului Național de Intervenție ca instrument pentru comanda și controlul incidentelor.

Separarea controlului

O altă zonă identificată este necesitatea separării diferitelor domenii de control necesare pentru incidentele mari și complexe. Trebuie abordate controalele de planificare, logistică și financiară, dar, așa cum a subliniat Fredrick Taylor, „*planificarea centralizată, cu separarea aferentă între planificare și efectuarea lucrărilor*”, facilitează aspectele legate de management.

Chiar și o privire superficială asupra șablonului de bază al organigramei (un alt instrument al lui Fayol) pentru standardul ICS

³ Grupul Național de Coordonare a Incendiilor de Vegetație (NWCG) - Sistemul de Comandă a Incidentelor - Curriculum Național de Instruire - Istoricul ICS, octombrie 1994. <http://www.nwcg.gov/pms/forms/compan/history.pdf>.

dezvăluie o relație cu ideile lui Fayol, Gulick și chiar ale lui Fredrick Taylor.⁴

Lanțul de comandă, de la cel mai înalt lider până la cel mai jos lucrător, se bazează pe principiul ierarhiei conform căruia „*autoritatea supremă de coordonare poate opera de sus în jos în structura organizațională*”.

În acest tip de sistem, comunicarea se desfășoară doar în sus și în jos pe lanț, de la superior la subordonat și înapoi. În cadrul serviciului de pompieri, acest lucru permite ca toate ordinele date la cel mai înalt nivel de comandă să fie urmate în jos, până la nivelul corespunzător necesar pentru îndeplinirea obiectivului, în timp ce toți cei din lanț sunt conștienți de acțiuni și de efectul acestora asupra situației generale. Principiul excepției, discutat de Taylor, este exercitat și de ICS. ICS dorește în mod clar ca fiecare nivel să își rezolve propriile probleme, fără intervenția nivelurilor superioare, cu excepția cazului în care necesită resurse suplimentare pentru a face acest lucru.

Unitatea de comandă

Fayol se regăsește din nou în ICS, deoarece încorporează unitatea de comandă, un alt principiu dintre cele 14 administrative ale sale. După cum este descris de Fayol, „*Un angajat ar trebui să primească ordine doar de la un singur supraveghetor. Comanda duală generează tensiune, confuzie și conflict și are ca rezultat o responsabilitate diluată și o comunicare neclară.*”⁵ Acest lucru funcționează, de asemenea, în conjuncție cu principiul întinderii de control al lui Fayol și este dezvoltat de Luther Gulick. Numărul de persoane aflate sub control trebuie să fie limitat, iar această limită, potrivit lui Gulick, „*variază în funcție de abilitățile unice ale superiorului, natura muncii, dimensiunea organizației și nivelul de autoritate.*”

Încorporarea acestor principii, atunci când sunt utilizate conform ICS, face ca problemele legate de linia de autoritate și de numărul prea mare de subordonați care răspund unei singure persoane să fie de domeniul

⁴ ICS-ul FEMA http://training.fema.gov/EMIWeb/IS/ICSResource/ICSResCntr_Forms.htm

⁵ *Modele dovedite. Paisprezece principii de management*, www.provenmodels.com/4/fourteen-principles-of-management/henri-fayol.

trecutului. Unitatea de comandă este utilizată în sectorul privat prin intermediul șefului liniei de asamblare, al maistrului din fabrică sau al managerului oricărui restaurant fast-food. Aria de control și potențiala confuzie sunt reduse în aceste medii de lucru mai statice, dar aria de control mai strictă din cadrul serviciului de pompieri necesită o supraveghere mai strictă la locul incidentului, în special în cazul incidentelor care implică acțiuni periculoase sau abilități tehnice din partea personalului care efectuează lucrarea.

Fayol a indicat, de asemenea, că principiul funcțional, cunoscut de Gulick sub numele de departamentalizare, a creat gruparea orizontală bazată pe tipurile de muncă care trebuie efectuate. În ICS, acest lucru este demonstrat de stratul orizontal al celor patru funcții de management: secțiunile de operațiuni, logistică, planificare și finanțe. Fiecare are componente scalare care răspund la nivelul superior, dar toate sarcinile de sprijin din cadrul fiecăreia sunt direct legate de funcția acelei secțiuni. Și fiecare raportează unui singur șef de secție.

Această secționare a sarcinilor pune în aplicare și principiul omogenității formulat de Gulick. Convingerea lui Gulick era că o singură secțiune a organizației trebuie să fie cât mai mică posibil, în funcție de sarcinile, tipăritura sau tehnologia utilizate, altfel „*va întâmpina pericolul de fricțiune și ineficiență*”.

O singură cale

Există numeroase paralele în aplicațiile principiilor de management atunci când se compară organizațiile din sectorul privat cu cele din sectorul public. Experimentele lui Taylor privind „cea mai bună metodă” au determinat cea mai eficientă modalitate de a îndeplini sarcinile cerute de un proces industrial. Eficiența a fost crescută prin observarea atentă, măsurarea și eliminarea oricărei acțiuni inutile utilizate pentru finalizarea procesului industrial respectiv, maximizând astfel producția în nevoi industriale atât de variate, cum ar fi liniile de asamblare, operațiunile pe teren sau sarcinile simple. Versiunea serviciului de pompieri a principiului „cea mai bună metodă” este observată pe terenul de antrenament al tuturor serviciilor de pompieri, deoarece este locul unde sunt predate cele mai eficiente metode de desfășurare a fluxului de incendiu, plasarea scărilor la sol, metodologia de extragere cu mașini/automate și multe altele.

Diferența dintre un mediu industrial și nevoile aplicației serviciului de pompieri constă în faptul că mediile industriale sunt statice și nevariabile în ceea ce privește cerințele de rezultat: șurubul A intră întotdeauna în piulița B. Serviciul de pompieri trebuie să se adapteze la nevoi potențiale de rezultate foarte diferite, folosind metodele operaționale generale de bază (de exemplu, un furtun va pune întotdeauna apă pe incendiu, dar diametrul, lungimea necesară, debitul optim și forma jetului variază în funcție de fiecare incident). „Cea mai bună modalitate” prin care serviciul de pompieri poate îndeplini orice sarcină dată este prin pregătire, prin a fi calificat în cât mai multe aspecte ale serviciului de pompieri și prin aplicarea celei mai eficiente soluții la problema cu care se confruntă în prezent liderul unității.

Grupuri coezive

O altă paralelă a utilizării teoriilor managementului de către sectorul privat și serviciile de pompieri este adaptarea unui alt principiu al lui Fayol, acela al spiritului de corp: „... *construirea și menținerea moralului și unității personalului și a conducerii*”. Organizațiile din sectorul privat utilizează brandingul companiei sau al produsului, ieșirile corporative și alte metode pentru a integra personalul în grupuri de lucru coezive.

Organizațiile de pompieri au avantajul că însăși natura muncii prestate creează legături în cadrul grupului general de angajați, dar permite și, în mod obișnuit, o grupare internă și mai strânsă. Emblemele pentru aparate sau stații se găsesc în tot serviciul de pompieri, iar tot personalul poartă emblema departamentului lor pe umăr, indicând faptul că fac parte din ceva mai mare decât ei înșiși.

Siguranță și eficiență

Sistemul de comandă a incidentelor este unul dintre cele mai bune exemple de aplicare a teoriei managementului organizațional la o problemă. A fost stabilită nevoia de control, iar un grup de experți în domeniu a preluat sarcina de a oferi un răspuns. Principiile teoreticienilor din știința organizării au fost aplicate, deși posibil neintenționat. Rezultatele au fost creșteri semnificative ale siguranței și eficienței la incidente de toate dimensiunile. Principiile administrative complexe ale teoriei managementului formal sunt exercitate în mod curent de către pompierii de

linie, șeful și comandantul local al incidentelor - chiar dacă nu au auzit niciodată de Fayol, Taylor sau Gulick.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Gregory A Bigley și Karlene H. Roberts „Sistemul de comandă a incidentelor: Organizare de înaltă fiabilitate pentru medii de lucru complexe și volatile.” *Academy of Management Journal* 44.6 (2001): 1281-1299. ABI/INFORM Global, ProQuest. Web.
2. Tomkins, Jonathan *Teoria organizațională și managementul public*. Boston, Thompson Wadsworth, 2005.
3. * * * Grupul Național de Coordonare a Incendiilor de Vegetație (NWCG) - *Sistemul de Comandă a Incidentelor - Curriculum Național de Instruire - Istoricul ICS*, octombrie 1994. <http://www.nwcg.gov/pms/forms/compan/history.pdf>.
4. * * * ICS-ul EMA http://training.fema.gov/EMIWeb/IS/ICSResource/ICSResCntr_Forms.htm.
5. * * * *Modele dovedite. Paisprezece principii de management*, www.provenmodels.com/4/fourteen-principles-of-management/henri-fayol.